

Хайратим кўзлари

Турсун Али

*Сокин
хайқирик*

ТЕГИРМОН

Болалигим ўсган қишлоқнинг
бир чеккасида,
катта ариқ устида
тегирмон бўлар эди.
Ўшал пастаккина тегирмон ичида
бахайбат тош гир-гир айланиши,
бугдой янчиб
одамларга ун улашиши
хайратга соларди
Болалигимни.
Бу кун ўша бола жажжи
юрагида
улкан тегирмон тоши
айланар чир-чир,
бугдойдай янчилган хотирасидан
сўзлар ёғилади
ундек шовуллаб.
Ҳамон
хайрат дунёсидаги Болакай
одамларга сўз улашар
ўшал тегирмондай
бедор
шивирлаб...

Турсун Али

**Сокин
ҳайқирик**

Шеърлар, таржималар

2001—2004

ТОШКЕНТ
“ШАРҚ” НАШРИЁТ-МАТБАА
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
БОШ ТАХРИРИЯТИ
2005

84(54)6-3

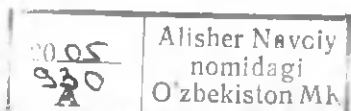
Сўнгсўз муаллифи: **Муҳайё Йўлдошева**

Муковада **Ортиқали Қозоқов**
асаридан фойдаланилган

1030982
2 91.

Таниқли шоир Турсун Али юрагида икки улкан дард бор: бири — Болалик соғинчи, иккинчиси — минг йиллардан бери чўғи сўнмаган ва сўнмайдиган Муҳаббат. Шоир табиатга ҳам, нарса ва ҳодисаларга ҳам, ҳатто ўз ботинотига ҳам қўшалоқ туйғу харир пардасидан боқади. Ҳаммада соддалик ва самимийликни кўриш истаги, ҳар бир қалбга ўртаниш ва ишқ тилаги ҳам шундан. Ҳаммаси учун ўзига хос шеърӣй шакллар ахтаради. Хуллас, шоирнинг янги китоби ҳукмингизга хавола!

© “Шарк” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси
Бош таҳририяти, 2005

10

Хайратини кўзлари

МУШТИПАР ОНАМ

Болалигим ўлкасида кезиб,
онамни кўрдим,
капалак умридай қисқа умрин сўнг кунларида.
“Бунчалар озғинсиз, бунчалар толғинсиз?
Кўзларингиз чўккан. Ўқтин-ўқтин йўталасиз”,
дейман шивирлаб.
Онам ҳорғин тикилар юзларимга,
тикилар кўзларимга,
бўйларимга қарайди.
Қарайди уст-бошимга.
Марварид томчилар
тизилар киприкларида.
Нимадир демоқчи бўлади.
Айтолмайди.
Сўзлар бўғзида.
Сўзлар кўзларида.
... Букун билсам:
“Болам, тўёлмадим дийдорингга,
тўёлмадим сўзларингга,
тўёлмадим бўй-бастингга”,
деган армонини
айтолмаган экан муштипар онам.

Онамни тушундим жуда кеч.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

ШЎРЛИК ЭНАМ

Болалигим
кадим кўчасида
яшарди энам*,
сочлари оппоқ ипакдек.
Мен хар гал ёнига борсам
“Келдингми?” дея
нам тортарди кўзлари.
Кекса тут шохига ўхшаган қўллари-ла
силарди бошимни.
Секингина тутказарди
қўлимга олмами,
туршакми,
нимадир ийманиб...
Хўрсиниб
кўзларимга жовдирарди.
О, узок тикиларди юзларимга.
Бунақанги жавдирашларин,
тикилишларин
тушунмабман
ўша кезларда.
Волидам
кўзларин менда кўрар
экан-да энам.
Шўрлик энам, а...

* Буви маъносида.

Ҳайратин кўзлари

СЕВГИ

Қишлоғимнинг овлоқ жойида
“Жинниқиз” мозори бўларди.
Қанчалар қўрқарди Болалигим мазордан:
“Унда олабўжи бор, унда ажиналар бор!”
Бир кун, билсам, дафн этилмиш унда ойдай қиз.
Тенгқурин севган экан ўшал қиз юрак-юракдан.
Бироқ унаштирилибди бошқа йигитга.
Тўйдан олдин эс-хушидан айрилибди у.
Сочларин ёйиб,
тўзғитиб,
яланг оёк,
юпун,
дайди шамолдай изғиркан кечалар оғушида,
суюклигин номин сўйлаб
тун қаърига жовдираркан ҳуркак охудай...
Бир кечаси дўланага сочларин илондай чирмаб
пешанасин ура-ура жон берибди дарахтга.
Қиз қўйилибди ўша дарахт пойига:
Шундай пайдо бўлган экан “Жинниқиз”.
Ўша қўрқоқ бола хайкирар букун:
Бунча бешафкатсан, Севги,
Бунчалар содиксан, Севги...

Турсун Али

Сокин
хайқирик

АРҒИМЧОҚ

Болалигим кечган ховлида
булутдек-булутдек

ўрик дарахтлари
ўсарди қуёшга очиб қулочларин кенг.
Болалигим учар эди
ўшал ўриклар шохига

арғимчоқ солиб.

Орзулари ҳам учарди арғимчоқда!
Ўшанда шоир бўламан машҳур,
пойтахтда яшайман,
дер эди

кичкира-кичкира

Болалигим.

Ўша бола

орзулари оғушида

яшаётир шаҳарда.

Энди унинг юрагида
ўшал олис кишлоқ,
кишлоқдан-да олис

Болалик,

арғимчоқ учаётир

қанотлари кесилган қушдай

талпина-талпина...

Ҳайратини кўзлари

ЎРИК

Асадулла Мадазимбоев хотирасига

Шаҳар ўртасида ўрик дарахти
ўсар эди солланиб.
Умримнинг оппоқ кунлари,
намхуш тунлари
ўрик остида кечган.
Дарахтнинг олтиндай мевалари,
оҳ, қандай мазали,
қандай тотли,
оғзимда қантдай эриган.
Ёзнинг ўтли кунларида
мени куёш тифларидан асраган.
Руҳим осмонларига сепган
кумуш ёрдулар.
Кўллари-ла
эпкинлар бахш этган бағримга.
Кушлари ила
чўнг елкаларида қувнаган ёшлигим.
Қай бир қушчасин суйиб ёшлигим ўртанган жим.
Илк бор ўспирин умрим ишк хиёбонин
кезган маъюс, сармаст.
... Йиллар тўзгин шамоли юлиб кетган
бу кун ўшал ўрик дарахтин.
Ўсаётир у
кўзларим,
хотирот кенгликларида дуркун.
Ўсаётир юрагим боғларида шивирлаб.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

ҲАЙРАТ

Ортиқали Қозоқовга

Суратларга тикиламан.
Уйғонар туйғуларим.
Ҳайрат бағишлаган ранглар мени имлар,
етаклар ўтмишнинг қонқусган кўчаларига.
Юлдузлар отилган қоронғу кечаларига.
Эски ҳовлига кираман маъюс
ҳасратим ёмғирларида ивиб.
Суратларга тикиламан.
Ранглар мени етаклар,
булутлар онаси тоғлар сари,
юлдузлар шахрига бораман,
бош қўяман
адашган ой кўксига.
Азон товушидан уйғониб кетаман.
Қайғу юракка чўқади оғир.
Фалокат қичқирғи
бостириб кирар кулокка.
Титраб-қақшар
қонли, зардобли бағир,
теваракка қарайман маъюс.
Ох, кўзимга оқиб кирар ҳасрат.
Юракда туғилар муҳаббат.
Севиб қоламан
чанковуз чалаётган қизни.
Сўнгра эзгулик сари
олиб кетар йўл.
Олдимда кўлдай жимирлар оппоқ ранглар.

Хайратин кўзлари

қўшиқ

Халқ ҳофизи Шерали Жўраевга

Кеча...
Ухлар қушлар.
Шамолдан дарак йўқ.
Мудроқ сукунат.
Шоирлар ором тўшакларида.
Янграр қўшиқ,
Янграр қўшиқ.
Бутун борлиқ келар ларзага,
Келар ларзага.
Қайда янграр у?
Янграр у!
Билмадим...
Ой нолачимикан?!
Юлдузлар хайқириғи,
денгизлар долғаси,
тоғлар садоси
ё булбул фигони.
Уйғонар оҳулар,
уйғонар қушлар,
уйғонар осмон,
тўлғонар замин,
уйғонар миллат,
Ватан уйғонар...

Турсун Али

Сокин
хайқирик

БЕДОРЛИК

1

Пешонам ёнидан
Тун оқмоқда кўпириб,
Сокин шовуридан уйғонаман чўчиб.

2

Зангори қўл,
Шу қадар пок,
Шу қадар тиниқ,
Шўнғигим келар қаърига!

3

Йиғлагим келди,
Бироқ йиғлолмадим
Йиғлаётган булутлар олдида.

4

Тили чайналган шамолнинг.
Қушлар чирқирайди бетиним.
Қаёқларга кетдинг.

Үтәйтган кунлар

Сокин
хайқирик

Ўтаётган қўнлар

•

ЎТИНЧ

1

Қутургандан қутурар шамол,
учириб кетар хас-чўпларни,
инда ёлғиз полапон.
Шамол эса увлар беомон
Ўзинг тўзим бергил, Оллоҳим!

2

Манзил олис,
йўл ютар отни,
гулдирайди момақалдирок,
изғир калхатдай қора булутлар,
Ўзинг мадад бергил, ё Раббим!

3

Офтоб чараклар, йўл ёруғ,
марра сари борар йўловчи,
ким айтар
йўл беҳатар деб,
Унга паноҳ бергил, Илоҳо!

4

Қопқонга илинди бегуноҳ оху,
жон талвасасида талпинади у,
шахло кўзи мўлтирар,
ҳеч ким қутқармас, ёху,
Парвардигор, омонлик бер унга ҳам!

Турсун Али

Сокин хайқириқ

5

Соҳилдан тошиб турибди дарё,
бешикдай тебранар кўприклар,
гар беланчакдай учса сув
не бўлар дунё?
Фалокатдан ўзинг асрагин, Худо!

6

Тоғ кўксидан бир тошни
ағдариб юборди бўрон,
ўкириб юборар дафъатан,
сўнг... мунрайиб қолар тоғ,
Оллоҳим, сабр бер, чидам бер!

* * *

Қайларга қочаяпсан,
менинг ихтиёримдан чекинган,
эй, яланғоч хаёл?!

* * *

Бунчалар маъсумсан, Шабнам,
ичай десам, шабнам эмассан.
Тутай десам қўл етмас хаёлсан, Шабнам.

Ўтаётган кунлар

ХОТИРОТ

Иброҳим Раҳим

Эрта кўклам.
Мозорингизга
тўкмадим кўз ёшлар.
Пойингизга, устоз,
экиб қўйдим анор ниҳолин,
анорзорда ором олинг дея.

Аъзам Ўктам

Хилолдай чарақлаган дўппи,
бир кечада ғойиб бўлди, ох!
Энди ҳеч ким уни тополмас,
қандайдир бошлардан безиб
кора ер қаърига кириб кетди у.

Расулжон

Боғинг дарахтлари гулламай хали,
жуда барвақт кетдинг оламдан, дўстим.
Умринг баҳорларин ўлдириб, не тонг,
қоронғу диёрга кириб кетдинг жим.
Ох, у ерда кимларни кўрдинг, биродар?

Турсун Али

*Сокин
хайкирик*

МУҲАММАД ЮСУФ

Қўшиқ учар эди кўкда беармон,
Учарди янградиб осмон, уфқни...

Абдулла Орипов

Осмон-фалакларни чулғарди қўшиқ,
ою юлдузларга тегарди кўкси.
Қонли юрагини куйдирарди ишқ,
гоҳида янгради дилхун ҳам ўксик.
Қушлар билан учар эди басма-бас,
оҳ, кўксига тегди ажалнинг тоши.
Офтоб ҳам қорайиб кетди беҳосдан,
юрагимда чил-чил синди бардошим.

* * *

Чертилади ногоҳ дил деразаси,
энтикиб қарайман:
кўринмас ҳеч ким.
Қулоғимга кирар аллаким саси,
Қарайман,
ҳеч кимса йўқ, теварак-да жим.

Чертилади ногоҳ дил деразаси,
дунё кўзларимга бўлар омонат.
Вужудим
куйдириб киради фирок,
кайдасан,
Қалбимдан қочган Ҳаловат?

Ўтаётган
кунлар

ЧИНОР

Кўзим ёнар мисли мангу аланга.

Асқад Мухтор

Дўрмон.
Чол бўлқолган чинор
Улкан панжаларин чўзган фалакка.
Юз тугиб саратон тивига,
Қиш қиличига очиб бағир,
Йиллар шамолига эгилмай,
Синмай
Новдалари барқ урар мангулик сари...
Дўрмон.
Чинор пойида Асқад Мухтор.
Тикилади ўсаётган тоғдай дарахтга.
Кўзи қолган шоирнинг чинорда,
Сўзи қолган шоирнинг чинорда.
Ўзи қолган шоирнинг чинорда...
Дўрмон.
Чинор шовуллар,
Замину фалакни тутар шовури.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

* * *

Борлиққа қанотин ёзар тун қуши,
коп-қора шарпаси руҳимга кўчар.
Ёруғ гўзалликнинг айрилиб хуши,
кочиб нигоҳимдан қайгадир учар.

Паришон бўламан, дилгир, телбадай,
яқин атрофимда кўринмас ҳеч ким.
Сукут уммонига чўкаётгандай
беҳудуд осмонга тикиламан жим.

Кўзимга киради юлдузлар нури,
кўнглимга инади ёруғ ҳаяжон.
Умидлар уйғотар кундуз шуури,
руҳимда бир дарё тўлғонар, инон.

Бахор чечаклари
Бахор чечаклари

Турсун Али

Сокин хайқириқ

ГУЛЛАЁТТАН КУНЛАР

Рухсиз чоғларимнинг қай бир кунда
юрагимга кирдинг баҳордай кулиб.
Пинҳон туйғуларим тушди жунбушга,
баҳорим сен сари қолди интилиб.

Олдимда тўлиқиб гуллар кунларим,
барг ёзар сомондай сарик боғларим.
Фарахбахш бўлар қора тунларим,
ёришиб кетгуси кўнгил чирогим.

Хаприкиб уради кўксимда юрак,
бунча ўртанасан энтикиб, эй жон?
Гўзал туйғуларга тор келар кўкрак,
вужудимни босар асов хаяжон.

* * *

Дунё кўзларимда гуллай бошлади,
юлдузлар бошимда куйлади қўшиқ.
Кундан-кун кўкдаги ой тўлишади,
инжиқ юрагимда туғилгандир ишқ.

Ёмғирли кунларим чекинди, мана,
бағримда кезинар зангор туйғулар.
Теграмда эсади эпкинлар, ана,
хаё оғушидан чорлар охулар.

Мен сени чорлайман энтикиб, ёниб,
хеч ким ахир мендек севолмас, кумрим.
Келақол, бағримга олай қувониб,
энди узун бўлар андиёр умрим.

Баҳор чечаклари

* * *

Момақаймоқ, кўклам элчиси,
уйғонасан энтикиб шодон.
Майсаларнинг кўрки, сараси
Гуллагайсан сап-сарик хандон.

Туйғуларим қўзғатиб бетин,
хайратимга бахш этасан тил.
Рух олами ёришиб секин,
най чалади ҳасратли кўнгил.

* * *

Қозоқбой Йўлдошевга

Қаршимда тўлғониб оқади дарё,
Ундан ранг олади ложувард осмон.
Қўзу кипригидан таратиб зиё,
Бағрига офтоб ҳам шўнғир беармон.

Оғушида шодон юзар ўрдаклар,
Қалдирғоч тўшларин чайқалаб учар.
Соҳилда мажнунтол, адил тераклар,
Еллар-ла ўйнашиб мастона кучар.

Майсалар энтикиб беради салом,
Ялпизлар таратган хушбўйи тўлғин.
Қўйнида баликлар дуркуну соғлом,
Қирғок сари ўзин отади тўлқин.

Юрагимдан окиб ўтади дарё,
Сирли шовуллашин тинглайман жимжит.
Зангори либосга бурканган дунё,
Бугун вужудларда ғимирлайди Хут.

Турсун Али

*Сокин
хайқириқ*

* * *

Қувам боғларин эслатсин дея
ҳовлимга ўтқаздим
анор кўчатларин.

Бул ниҳоллар бир кун
Дўрмон боғларига қанот бўлар
дунёни тутганда шовуллашлари!

* * *

Кўз ўнгимда гўзал капалак,
Шаббодадай ўйнар хуш.
О, капалакмикан?
Ёхуд
Катта кўлдан юксалган оккуш?
Нима бўлса ҳам,
Мен — оғир тошни
Қўзғата олди у.

* * *

Шамол,
Чақмоқ,
Момақалдирик,
Ёмғир...
Ивиб кетдим-ку,
Шафқат борми
Сизларда, ахир?!

Баҳор тешиклари

ГУЛЛАЁТТАН БОҒ

1

Гилослар гуллаган чоғи
бошига ўт ёкди чакмок.
Ёмғир севалади бехос,
бўрон келди не чок?
Нигоҳим қирсиллаб синди менинг!

Гилослар гуллаган бокқа
қайдан келди қора қарғалар?
Балки,
оппоқ гуллар
қарғалар наздида эрмаган қор?

Деразам қанотин ёзиб қўйдим,
хиди кирсин дея
гилос гулларин.
Эшикни ҳам очдим мен
кирсин дея нафасинг.
Қандай гўзал,
ифорлар тўкнашган жойда яшамок!

2

Кўпириб гуллаган олча шохлари узра
учар эди гўзал капалак.
Сен эмасмидинг, эй малак.

Олчалар гулига қўнган капалак,
кел, қўнгин елкамга,
гулласин қакшаган юрак.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

Олчалар гуллаган кеча
сен йўқ эдинг ёнимда,
димомимга урилиб турди нафасинг.

Олча гули қаъридан
эшитилди
сенинг ифор тўла овозинг.

3

Ўриклар гуллаган қийғос,
пойимда майсалар нафис,
юзларимга урилар илик қор.

Ўрик гулин тортқилар шамол,
елпир гулни болари,
бунчалар йироқсан, Осмон?

Ўрик гулларига кўнди қор,
баҳор қўлларида қиш қиличи,
нимада қолдийкин
кора қиш илинжи?..

4

Дарахт,
мен сендан олдин уйғондим,
ана, олдимда барг ёзар кунларим,
хозирча бошимга ёғаётир қор.

Дунё гуллай бошлади,
гуллаётган сочимдан
ранг олаётир у.

Баҳор чичклари

5

Боғимда ўриклар гуллаган чоғи,
туманлар изғиди ногоҳ,
юпун юрагимда эсди шамоллар.

Яшил майсага бош қўйиб,
сенга қўп тикилдим,
эй қўзлари мовий Аёл!

6

Дарахтлар бурканди гулга,
энди ёрув бўлар кечалар,
оқариб кетади кундузлар.

7

Бов, о, нақадар гўзал!
Юрагимда шивирлар
Муҳаббатнинг рамгин қўшиғи.

8

Ўриклар гуллабди бу ерда,
гилослар гуллаган оппок,
айт,
қачон гуллайди бизнинг муҳаббат?..

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

ҚИЗҒАЛДОҚЗОР

1

Чўнг адир,
ёнар кўкси.
Йўк,
йўк, адир эмас —
ёнаётган бағрим,
унда очилган қизғалдоқлар.

Бепоен қизғалдоқзор.
О, она Туркистон,
тупроғинг кўксидан
қон тиркираб
уфқ сари оқар.

Қизғалдоқзор.
Учар хонқизи,
холдор қанотлари кип-қизил.
У ҳам
севги йўлида
қон ичганми мен каби?

Қизғалдоқлар —
юлдузларга ўхшайди.
Йўк,
йўк, қизғалдоқлар
Муҳаббат ўтида куйган қалб синиқлари.

Бағри қон дала.
Йўк, йўк,
бағрида қизғалдоқлар очилган алвон.
Ишқ ўтида ёнаётган
бағрим кабидир дала.

Баҳор чечаклари

2

Қизғалдоқлар,
сиз билан тунадим бир кеча.
Айтингиз,
озор бермадимми —
гул дилингизга?

3

Қизғалдоғим,
иболисан жуда.
Юзларингдан
ўпай десам
ловуллаб кизарган ёноғинг.

Қизғалдоғим,
олгим келди
бағримга сени.
Қўркма,
кел, бу жойлардан
бежавотир бағрим аслида.

Қизғалдоғим,
юр, сени олиб кетай.
О, юрагинг
жуда яқин
қонли юрагимга.

Қизғалдоғим,
сени севиб қолдим.
Ахир сен
нақадар ўхшайсан
суйганимга.

Турсун Али

*Сокин
хайқирик*

ЖИЙДАЛАР ГУЛЛАГАН КЕЧА

1

Сен юрагимга кириб келдинг,
тасодиф эмасдир, балки.

2

Сен ҳам тўрт девор ичидасан,
Мен ҳам тўрт девор ичинда.
Қандок топдик бир-биримизни?!
Наҳот,
олтин кишанлар узилди?
Ишон, кўнгил кўнгилдан сув ичмак бўлди.

3

Қайларгадир сени бошладим,
Жимгина кетавердинг сен ҳам.
Йўл охири жарликми,
ёхуд гуллаётган боғми?
Сен ҳам,
мен ҳам билмаймиз.

4

Жийдалар гуллаган кеча
ухлолмадим,
эй олисдаги соғинчим,
кириб келавердинг
хотирот сарҳадларига.

Баҳор чечинлиги

* * *

Зумрад адирларга кетайлик, жоним,
қарагил, унда ҳур яшнар майсалар.
Дарёдай жўшади танимда қоним,
устимиздан ўтар абри найсонлар.

Зумрад адирларга кетайлик, юргил,
қизғалдоқлар кутар бағирлари қон.
Майсалар оғушига сингамиз буткул,
азизам, бу дамлар қайтмас ҳеч қачон.

Зумрад адирларга кетайлик, букун
негадир ўртанар, куяр бу бағир.
Кенгликда бошланар баҳор биз учун,
Муҳаббат туғилгай софликдан, ахир.

* * *

Майсазор сўқмоқдан бораман ёниб,
далага сингаман нурдай бетовуш.
Елларда ўйнайди сочларим тўзиб,
бинафша атридан бўламан сархуш.
Қирларнинг пойига тўшалган кенглик,
ўйнар, эркаланар кўксимда сабо.
Барқут майсаларнинг шифобахш хиди
зориккан руҳимга бўлади даво.

Турсун Али

Сокин хайкирик

* * *

Олмалар
гуллаган боғларда,
Кўнглимда гунчалар очилмас.
Капалак ўйнаган чоғларда
Кўзимдан
севинчлар сочилмас.

Кушчалар сайрашар
кўнгли чоғ,
Кукулаб қолди-я мусича.
Рухимнинг дунёсин
ушбу чок
Шуълалар ёритмас
зигирча.

Эғнида ярашган ок кўйлак,
Баҳорим,
сен йўқсан,
йўқсан-ку.
Юкуниб сўрайман,
кел,
малак,
Сенсан-ку баҳорим,
сенсан-ку!

Баҳор чечаклари

ЗАНГОРИ ТУЙҒУЛАР

1

Баҳор,
кад ростлаган майсалар
шаббода нафасидан
хилпиратиб яшил кўйлаklarини
уйқудан уйғотди
менинг зангор туйғуларимни.

2

Тун.
Кезаман Дўрмон боғларини,
хайрат эпкинлари урилиб юракка.
тикилсам Шукур Холмирза боғига
бир тун ўрик
ёритиб тун кўксин,
осмонга ўрлайди оппоқ хайкирик.

3

Баҳор эрта келди Дўрмон боғларига
дарахтлар гуллади қийғос.
Маънос ўйлар бўрони
руҳимни чулғади.
Ижоди мавжланиб шул дарахтлардай
гуллаган чоғи,
оҳ, оламдан эрта кетган
Шавкат Раҳмон келди ёдим дунёсига.

Турсун Али

Сокин хайқириқ

4

Бор.
Майсазорда чалқанча ётиб,
сени осмон кўзгусида кўрдим, қишлоғим.
Ў, ўшанда майсаларга ёнбошлаб,
сеҳрли шаҳарлар сари
орзулар отида учардим бесар.
Ай, қишлоқ,
бу кун сочларимга йилларнинг
оқ гардлари қўнганда
тўфонли шаҳарнинг бир четида
майсаларга юмалаб-юмалаб,
сени ўйлай-ўйлай,
кўзларимда осмон кетди қорайиб.

* * *

Уйғонгин, атрофга тикилгин,
қуёш нурларида ювгин юз.
Осмон соф, гўёки бу ерга
сира ҳам қайтмағай қиш ва куз.

Уйғонгин, боғларга кир чопиб,
дарахтларда оппоқ наволар.
Майсалар куйлайди фаройиб,
ўйноқлар атирбўй саболар.

Уйғонгин, термилгин атрофга,
шодликлардан учасан — гўё.
Ер юзи чўмилган софликка,
уйғонган ажойиб бир дунё.

Бағрида
кўкарган сева

Турсун Али

Сокин
хайкирик

БИНАФШАДАН-ДА ГЎЗАЛИМ

Зумрадга

Бунчалар нафиссан, гўзалсан,
қаршингда бинафша
бош эгар уялиб.

Кўзларинг нақадар порлок,
бир ғарибни
сигдирарми қаърига?

Сенинг кўзларинг олдида
шоир ҳам эмасман,
гадоман меҳр сўраётган.

Кел, қўлларингни ўпай,
манглайимни силаган,
эй, порлок кўзлигим.

Оҳ, тилинг шу қадар ширин,
мен кўрқаман
чўқимасин дея қарғалар.

Хавотирланма, жоним,
йўқотиб қўймасман,
яшириб қўйганман сени юракка.

Бағримди кўкарган севги

ИЛОҲА

Кеча.
Ой елкамда,
қайгадир кетяпман толғин.
Ё, илоҳа,
йўлимга пешвоз чиққин сен!

Сен томон боряпман
шамолдек ғариб.
Топаманми,
ё Парвардигор.

Пойимда ўлик қор,
кўзимда шарпасиз туманлар...
Кўнглим гўшасида
Ёлғиз ўзинг,
ўзинг ёлғиз!

Қафтимга ўхшайди йўл,
сен қайдасан?
қайдасан?
Маконинг қайдадир,
севгилим?

Энди мен яшайман:
юрагимда — яра,
бошимда — қиров,
кўзларимда — тун...

Фақат
тоғни залвори билан
босиб турган зангор осмондай
бошимни тарк этмас
зумрад-зумрад хаёллар.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

ОҲУ

Нигинага

1

Оху,
сени кўрмаганимга
минг йил бўлди, ёху.
Балки ундан кўпроқ.
Шундок рўпарамдасан-ку,
нахот,
кўрмаётган бўлсам,
Оху?
Мен телбами?
Ё?
Ох, у!

2

Оху,
нега мендан чўчийсан?
Бир кўринасан,
тошлар ортига яширинасан.
Сувга чўккан олтин каби
фарқ бўласан, Оху,
хаёлимнинг гум уммонига.

3

Оху,
кўшалок кутб мисоли
узоқлашдик бир-биримиздан.
Энди ўртамизда чох пайдо,
гар яқинлашсак,
аждардек домига тортар беаёв.
Ох, у!

*Бағримда
күйкарган севги
күйкарган севги*

* * *

... га

1

Сен олислардасан,
юлдузлардан-да йироқ.
Бироқ...
Кўзларинг бокар кўзларимга.
Юзларингни қўясан юзларимга.
Бир кучоқ гул бўласан кучоғимда.
Рангин кўшиқлар куйлаб
рухимга бахш этасан ором.
Сен ҳар кеча
тушларимга кирасан шундай.

2

Энди
хаёллар сураман
тўзроқ сочларинг толаларидай.
Хаёлларим бепоен кенгликларида
фақат ўзинг,
фақат ўзинг.

3

Энтикиб боряпман сен томон,
бор бўлсанг, севгилим,
рухим боғларида очилар гуллар.
Гар бўлмасанг,
шаксиз, гуллар сўлар кўксимда.
Кун бўйи
димоғимга хазон хиди урилар.

Турсун Али

Сокин хайкирик

КЕЧА

Кеча... Сен ва Мен,
гўё ой билан қуёш тutilган.
Оқ билагинг ушлайман,
севаман, лабларим шивирлар.
Тун чўккан кўзларинг қаъридан
жаранглар чаровон кулгулар.
Вужудим қаршингда чарсиллаб ёнар,
атиргул қучгандай
қучаман сени.
Бош қўясан кўксимга,
исмсиз оромдан бўламан сармаст.
Сен-чи,
кўзларинг юмасан,
хаёл денгизига шўнрийсан,
балки тушлар оғушида мизғийсан...
Мен бахт подшоҳи,
юз,
кўзларинг
қўмаман қайноқ бўсаларга.
Сен уйғонасан — гўё уйқудан.
Ненидир йўқотиб топгандай
энтикиб қучасан мени
жоним дея,
ипак бармоқларинг кезар сочларим ўрмонларида.
Ўша кеча
унутаман қора дунёни.

Бағрида кўкарган севги

* * *

Бир окшом
Эркаладинг мени.
Бокира туйғулар уйғониб кетди.
Меҳрим офтобдай товланди,
Тўзғиган сочларинг силадим.
Лабларингдан симирдим асал.
Сочларингдай бир тутам тун
Тумандай таркади.
Ҳарир кўйлакли тонг
Сендан олисларга етаклар.
Юлдузлар чакнаган кеча
Ёдим осмонида ой каби балқир.

* * *

Биламан,
сенинг ошиқларинг кўп,
соядай ортингдан эргашар.
Хоҳласанг, энг ёруғ юлдузни,
ойни ҳам
гулдай тақиб қўйишар кўксингга.
Амин бўл,
улар капалак каби
гулдан-гулга кўчувчилар.
Менинг калтадир қўлларим,
ғарибдир сўзларим,
бирок
мўъжаз юрагимда
сенга муҳаббатим бор,
муҳаббатнинг ўзидан ҳам катта.

Турсун Али

Сокин хайкирик

ГЎЗАЛ АЁЛ

1

Фамгин овозинг —
дунё билан видолашаётгандай,
юрагимни бўзлатди
ва кўнгил ойнасин
этди чилпарчин.

2

Бағринг осмон, севгилим,
дўст ҳам, душман ҳам
сигиб яшайди бемалол.
Мен эса қўрқаман
бепоён юрагингни юлиб қўймасин дея...
ўзгалар.

3

Қорли тоғларга термилдим жим,
гул боғларга термилдим жим,
шарқираган сойларга термилдим жим,
уч кунлик ҳилолга термилдим жим,
гўзал аёл, термилдим сенга,
кўзларимга тошиб келди хайкирик.

*Бағримда
Бағримда "и
кўкарган севги*

* * *

Қайдасан,
ярақлар кўзларим.
Йўксан-ку
кўзларимга урилган
бахт куши.

* * *

Сен шодон,
мен шодон,
ўртамизда яшар
қора ридо кийган
Умидсиз севги.

* * *

Сен шу қадар гўзалсан,
кўз узиб бўлмайди.
Ҳам абад, ҳам азалсан,
юрак асло тўлмайди,
бағримда кўкарган Севги.

* * *

Севгилим,
қисмат йўллари
олиб кетди сени йироқларга.
Не қилай?
Тутиб қололмаган бўлсам
тўзгин сочларингдан ўзим.

Турсун Али

Сокин хайқирик

* * *

Севгилим,
Йўқсан серўпқон йўлимда,
Пешонамни урдим
Қип-қизил ёлғонга.

Сен йўқсан кўзларим ташида,
Чақирмоқ бўламан жавдираб,
Калимага келмас тилларим.

Сен йўқсан хайбатли уйимда,
Очмоғим мушкулдир эшикни,
Қўлим шол — бўйсунмас ўзимга.

Сен йўқсан шўртаъм ҳаётимда,
Нечук сенсиз яшаётирман,
Туркистон тупроғинда ғариб, бенаво?

* * *

Бу тун
кўксимга санчдинг пичок,
эй, олисдаги яқиним.

Бағрида күйириган севги

.

ҒАРОЙИБ ТУЙҒУЛАР

С.га

1

Сенинг ҳисларинг оламида
Толдим.
Гулни кучаману маст этмас ифори.

2

Ногаҳон чорлайсан ғаройиб дунёга,
Туманлар оғушида қоламан паришон.
Нахот, шоирман? Сўрайман ўзимдан!

3

Сармастдек кучасан,
Ўтлик бўсалар оғушида қоламан.
Менинг-чи, сени қучмоққа етмас қўлим.

4

Нажиб дунёларга айладинг ошно,
Мен эса,
Сени бослаб кетолмайман дунём боғларига.

5

Накадар гўзалсан, расида,
Ўн тўқизда умринг боғлари.
Боғингга кираману,
Адашган кимсадай тарк этаман Сени.

Турсун Али

Сокин
хайкирик

КИТОБИЙ ТАШБИХЛАР

Кел,
Рухим эшиклари очик,
Кўзларим шаффоф нурлари
Йўлларингга тўшалган.

Кел,
Капалакдай учиб,
Қалбим гулзорлари
Сенга мунтазир.

Кел,
Барча эшиклар очик*.
Гар келмасанг,
Дунём эшиклари ёпилгай бешак!

* * *

Дунёга боқаман сени соғиниб,
Бағримни эзади мунгли бир товуш.
Хастадил инграйман вужудим ёниб,
Юлдузлар рухимга қулайди беҳуш.

Мени итқитади шамоллар қўли,
Қайғу диёрида кезгайман танҳо.
Нахот, сароб бўлса соғинчим йўли,
Йўқ, йўқ, ўзинг асра бундан, илоҳа.

Майли, ғам элида изғий пиёда,
Илло, висолингни соғиндим беҳад.
Ох, сени кўрайин ёруғ дунёда,
Юрагимга чўкиб кетган муҳаббат.

* Латин шоири Имант Зиедонис сатри.

*Жокка карад
сузаетган кайык*

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

УМИД ҚАЙИҒИ

Нурли чўккилардан тушган дарёга
Бокдим-да тингладим
хайрат куйини.
Гох жўшқин,
Гох ҳорғин,
Гоҳо синиққан,
Гўё қалбимдаги ҳислар ўйини.
Ададсиз булоқлар,
жилғалар,
сойлар,
Дарё
шашмақомдай муаззам нола.
Умрим осмонидан ўтмоқда ойлар,
Мен эса
ҳали ҳам
хайратчан бола.
Борлигим
қайиқдай эврилар бирдан,
Нигоҳим изидан
сузаман тоққа.
Аждардай оқимни
енгиб,
интилиб,
Етаман
ишқ қурган чўнг бандаргоҳга!

Токка карас сузайтган кайик

ИНАНГУ*

1

Тунлар ўлиб қоламан мен,
ҳали олиб кетмай жасадни
кабристонга бораман ўзим.

2

Тун қърида чигиртка
узоқ ғамгин чириллар,
тинглайман овозим ютиб.

3

Дилимда сўзлар кўп,
айримларин
занжирлаб қўйган тил.

4

Уйимдан узоқда
бирок
яшайман уйимда.

5

Кўксимдан ситилиб кетган турналар,
қайтдингизми?
Мудрок туйғуларим уйғонар бешак.

* Вьетнам шеърятига хос шивирлаб айтиладиган шеърлар.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

* * *

Аёз...
Ёмғир...
Кезинар кучук етаклаган аёл.
Ит кўзидан сизилар томчилар,
аёл бепарво...
Ботинимда эса бетўхтов
ёғаетир қип-қизил ёмғир.

* * *

Кирдим боққа булбул ахтариб,
Топмадим, тополмадим.
Не ажаб, сайраётган экан
Кўнглим булоқларида ул.

* * *

Тошни ёриб барқ урган нимжон майса,
Қаттиқ бошида кўтариб турар ҳаётни!

* * *

Узмоқчи бўлгандим
Сарик гулни.
Кўнглим буржларини
Ой каби ёритди
Барглари саси.

Токка карид

сузаетган кайин

* * *

Кечани ҳам, Бугунни ҳам кўрди У.
Эртасига,
Гўзал туюлди бир қулоч аркон!

* * *

Тоғларда киш.
Чўккилар оппок қорга кўмилган.
Гўёки вақт ҳам қолгандек тўхтаб!
Сукунат ҳукмрон бу диёрда
Гулламоқчи бўлган
Калбим бардошига қоламан хайрон.

* * *

1

Учиб кетди кўлдан ўрдаклар,
қамишзор шитирлар ғамгин,
наҳот, мен овчи бўлсам!

2

Кекса чол арава тортиб
тун оғушига киради хорғин,
аравада не бор, билмадим!

3

Шубҳаланиб бордим олдига,
у эса кучукдай мўлтираб
мендан кетишга изн сўради!

Турсун Али

Сокин хайқириқ

4

Кўксимда йирилиб қолган тошларни
тўқдим ерга,
карангки, ер анча юмшоқ экан!

5

Чумоли, йиғасан, терасан,
ер қаърига олиб кетасан.
Биродар, сен чумоли эмассан-ку?

УМР

Йўл.
Бугдойзор.
Ботаётган кун каби
Бормокдаман уфқ сари.
Тугамаса йўл,
Тугамаса бугдойзор...

ЁЗ

Ойдин...
Чайқалар кўл.
Балоғат
чўмилар
сочларин ёйиб.

ШОДЛИК

Эй соғинчим,
Сен келган дам
Рухим қуши
Талпина-талпина
Учар кўк сари.

Тонка карас
тонка туган
сузайтган кайик

АРМОН

Кўнглимни итларга талатдим,
Қўлимни кимларга узатдим?
Тангрим,
О!
Нимани тузатдим?!

* * *

1

Шаҳар ёмғир остида,
Одамлар елкандай оқяпти,
Гўё дарёнинг кўринмас сарҳади!

2

Саратонда ёмғир ёрса гар
Гуноҳкор боладай
Чўчиб қарайман Осмонга!

3

Нега жимсан
Сукунат бўғзида
Қонга беланган Вақт?

4

Бу не ҳолки,
Куппа-кундуз
Танимайди одамни одам?

Турсун Али

Сокин хайқирик

5

Сени кўрай дейман-у,
Нечундир
Кўркаман ўзимдан!

СОЯ

1

Йўк, дарахт,
мен сенгамас,
суянаман соямга.

Сенинг ортингдан эмас,
соям ортидан
юрмокдаман дадил, мардона.

Харқалай,
эй одам, шукур,
сенга эргашмайман.

2

Саратон.
Терлаб кетдим сояда.
Гарчанд терламасдим,
Ўша дарахт соясида эмас,
Ёнаётган офтоб кўзида бўлсам!

Саргаргин фасл

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

КУЗ ОВОЗИ

1

Кеч унган майса,
қиров оғушидасан.
Не ҳам қилурсан,
аччиқ изғирин,
қора шамоллар
қўксинг тилсалар?
Қиров ялаган майса,
не ҳам қилурсан,
дунё паноҳсиз?!
Хар ким
ўзи билан ўзи овора.
Қиров тиглаган майса,
бақувват туролса илдиэларинг
дунёга қайта келурсан!

2

Қунишар ёлғиз турна.
Мўрт япроқларга
тикилар ғариб.
Сафдошлари учиб кетган,
қайга борсин,
бояқиш чўлок!

3

Ойдин кеча,
рухим дунёсига солди қасирға,
бутоғида сарғайган япроқлар саси.
Куйган ой
боқар саросимада.

Сарғаржин

фасл

•

4

Барглар нафас олмокда оғир,
ой хоргин тўшамокда нур.
Овозинг эшитилар яира-шира.
Куз кечаси бунчалар нотинч,
чўчиб уйғонади кушчалар.

5

Ярим тунда
уйқудан уйғотди тийрамоҳ саси,
оҳ, қандай маъюс,
қандай ғамгин
барг каби титради вужудим.

6

Шудрингли тонг,
япрокдай сарғайган
дўстим ҳузурида
қуёшдан вақтлирок
юрагим қўрларин сочаман.

7

Кўзларимдан сузиб ўтар
елкасига
хазон япроғи қўнган одам,
чўкиб қолган
тоққа ўхшар у.

Турсун Али

Сокин хайқирик

8

Жунжикасан,
совук едингми, оқ каптар,
сездингми, тегрангда куз,
умринг осмонларида
корли кишлар бор ҳали?

9

Кузги бор.
Яланғоч новдалар кўзида нам,
мунғайиб боқади теваракка.
Кузги бор,
худди маййит чиққан хонадон
ёхуд
Мухаббати пайхон бўлган юракка менгзар.

10

Теграмда хазонлар тўзони,
пойимда майсалар сўлиган,
бошимдан учадир турналар.
Эртага гиёҳлар кўкарар,
турналар албатта қайтади,
бирок, мен қайтмасман, севгилим.

Сарғарған

фас.1

КУЗ РАНГЛАРИ

1

Шом.
Қарғалар қариллар.
Юракни чўқийди
Тушуниксиз ғам.

2

Оқшом оғушида
Сен томон бораяпман,
Майсадай дилдираган,
Япроқдай сарғайган,
Эй дилафкор аёл!

3

Қулушган эркак йўл босар.
Лабида тамаки тутайди.
Тутундай бурқсийди хазин дардлари.
Етолсайди соғ-омон
Қанотлари кумуш тонг оғушига.

4

Сўнгсиз бир кеча.
Мусичадай жунжикар бева аёл:
“Ўткинчидир булар ҳаммаси!”
Уни қийнайди
Сочларидай чигал хаёл.

Турсун Али

Сокин хайқирик

5

Дарахтзор.
Олтин япроқ ой шуъласида
Чирт этиб узилар,
Юракка инади совук қалтироқ.

6

Богда,
Рангпар майсалар оғушида
Ҳакка чўқиган
Бағри қон олма ётади
Кумурскага таланиб.
Бу юракка ботади оғир.

7

Куз ёмғири
Шивалар маҳзун.
Томчилайди юракка томчи.
Рухим осмонини
Қоплар талотум.

8

Мезон шамолига
Очдим кўксимни.
Э воҳ,
Сўндиролмади
Ёнаётган юрагим тафтин.

Саргарган

фисл

•

9

Куз қуёши қўридан
Илир бутун борлигим.
Илитолмас фақат
Совуган юракни
Илиқ сўзларинг.

10

Намхуш ойдин.
Дўланадан кесилган новдага таяниб,
Боряпман сокин хайқириб,
Ана, ана,
Ок ридоли кундуз чорлайди олдда!

ТУРНАЛАР

1

Куз оқшоми.
Мени ғам дарёсига иткитиб юборди
узоқларга кетаётган
кадрдон турналарнинг
тилидан тўкилган мунглар.

2

Хой, турналар,
энди сизларсиз хувиллаган осмон остида
кандай яшайман?
Наҳот, яшасам,
гурбат диёрида мен.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

КУЗ РУҲИАТИ

1

Бог.
Саррайган япроқлар шивирлаб
Юрагимни тилди пичокдай.
Вох,
Вужудим титрайди кузги япроқдай.
Шу тоб,
Эшигим очилиб, хотиротим,
Қўзим оламига кирди аллаким.
У ким?
Балки, сен?!
Балки, хайхотдек ўлим?

2

Қабристон.
Заъфарон япроқлар бутокдан узилиб
Тупроққа коришар охиста.
Яланғоч қўлларин ҳорғин чўзганча
Дарахтлар бурканар киш кафанига.
Сездим,
Бу ҳолат
Руҳиятим сувратига ўхшар нақадар!

*Юрагида
яшайтган кичилок*

Турсун Али

Сокин хайқириқ

ТОЛКЎЧА

Балки, юз йил...
Балки, минг йилдан кейин
Туғилган юртимга бордим энтикиб.
Навниҳол болалигим
Бўй чўзган толкўчада
Бармоқлари узун-узун толлар дўстларим.
Мен билан бўйўзар ўйнаган бўйетган тераклар
Йўқ эди,
Йўқ эди,
Йўқ эди...
Кўзларим жавдираб етимдай,
Ичимда нимадир чирт этиб узилар.
Болалигим кечган толкўча
Ўксук кўзларимга чиқади қалқиб.

БОЛАЛИГИМ ЎСГАН УЙ

Пасттаккина, қадрдон уй.
Деворлари нураган.
Унда
Яланг бош,
Яланг оёқ
Етим болалигим
Яшаётир.

Юрагида яшайтган кишлоқ

АРАВА

Кишлоқ.
Ўйдим-чўнқир йўл.
Пичан ортган арава ўтар имиллаб.
Ғарам тепасида
Паншахага суянган ойдай аёл.
Арава тортар майда қадам-ла эшак.
Етаклар кўзлари киртайган эркак.
Кўз ўнгимдан эртак эмас,
Ҳаёт ўтаётир ғирчиллаб.

ОНА ЁНҒОҚ

Болалигим ўсган ҳовлида бир туп ёнғоқ. Унинг тагида кўхна сўри. Унда отам, онам, мен, укаларим, яна не-не кондошларимнинг кундузлари оқшомларга, оқшомлари сокин тонгларга уланган...

Ҳар гал мен олис йўл юриб, ўшал ҳовлига кирсам, ёнғоқ қулоч очиб, бағрин тутиб, онам қиёфасида олади кутиб.

Мен ёнғоқ тагида онам қучоғидай хис этаман ўзимни.

Чарчоқларим тумани ёзилиб, руҳим офтобли осмондай кетар ёришиб.

Она ёнғоқ еллар этагида мени эркалайди, аллалайди, мен ором қучоғига кетаман сингиб.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

АНОРЗОР

Мастура Сайфиддиновага

1

Адир бағри.
Анорзор.
Қанчадан канча новдаларни
Аёз уриб кетди беомон.
Ўлик шохлар
Кўзимга санчилар игнадай.
Санчилар кўксимга,
Бўғзимга санчилар...
Анорзор аро кезиб,
Илдизларга қарайман
Умидим жоми тўлиб.
Қадим томирларда барқ урар Кува!

2

Бор.
Қип-қизил гуллаган анорлар.
Оловдай яшнаси дея Анорзор,
Қақшаган шохларга илиб қўйдим мен
Қалбим синиқларин — гуллади алвон!

Юрагида

яшайтган ёмиллоқ

ЭСКИ МАВЗУ

Ғўза, улкан дарахтга айлан.

Шавкат Раҳмон

Ғўза, ғўза, бунча нимжонсан,
Ўсаяпсан дехқондай ориқ.
Вужудинг-ла рангпар, хорғинсан,
Қалбга инар, ох, тахир оғриқ.

Бошинг узра қора булутлар,
Ёмғир — хивич, савар беомон.
Илдизларинг кемирар қуртлар,
Дехқон каби аҳволинг ёмон.

Ғўза, шоир умидларидай
Улкан дарахт бўлсанг, кошкийди.
Катта халқнинг ризқисан, ахир,
Куч-қувватга тўлсанг, кошкийди.

Ғўза, ғўза, бунча нимжонсан,
Ўсаяпсан дехқондай ориқ.
Вужудинг-ла рангпар, хорғинсан,
Қалбга инар, ох, тахир оғриқ.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

БОЛАЛИК СОҒИНЧИ

Болалик каттарган қишлоқдан
Буқун Болагимни изладим маҳзун.
Худди ҳассасин йўқотиб, қундуз чироқ ёкиб,
Қидираётган одамдай тополмай дилхун.
Ховлига қираман — юрагимдай хувиллайди у.
Кўчага чиқаман,
Тикиламан катта ариққа.
Кичрайиб кетган у, билагимга ўхшар.
Ғўзалари Болагимни яшириб қўядиган
Беҳудуд пахтазорга термиламан маъюс.
Отма* бўйларида янтоққа урилиб,
Изладим Болагим тўрт тарафга кўз тикиб.
Бирок, топмадим ўша яланг бош, яланг оёқ,
Кўзлари ўйчан болақайни.
Билсам, қишлоқ —
Болагим кетган экан ўзимдай кўчиб.

* Завурунинг шевада аталиши.

Зангор хүйрсиник

Турсун Али

Сокин
хайкирик

ЁЛҒИЗЛИК

1

Мен бунда ёлғизман,
Қичқираман, товушим музтар.
Ойга тикилсам,
Кетиб борар,
Ул ой ҳам ёлғиз.

2

Ёлғизлик кўйида шеърлар ёзмок бўламан,
Севгимдай ёник,
Нафратимдай аччиқ,
Сувратинг,
Сийратинг бўй чўзса, сулув.

3

Сен хаёлсан,
Бепоен хаёл,
Дунёга келмаган,
Эй кўнглим уйидаги
Ёлғиз аёл.

4

У
Кетиб борар
Майсалари сўлғин
Ёлғизоёқ йўлни
Опичлаб ололса қанийди,
Бахтиёр бўларди ўшанда.

Занжар хўрсиниқ

* * *

Уст-бошинг юпун,
Қаёққа кетяпсан хорғин?
Бошингда аччиқ довуллар.
Ёлғиз аёл,
Бери кел,
Ахир, мен шоирман,
Сўздан куч топаман
Сенга мадад бермоққа!

* * *

Тун кўксин
ханжардай чолиб
Поезд борар ёндириб изин.
Шамоллар
учади хансираб,
Ғариб тоғлар боқади вазмин

Коп-кора
ёмғирлар остида
Поезд чопар энтикиб-ёниб.
Оқ либосли
тонг оғушида
Уни кимдир кутар қувониб.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

ТАҒИН ҚУШЛАР ҲАҚИДА

1

Тун.
Деразам олдида
Узоқ потирлади битта куш.
Балки, куш ҳам
Мен каби тушида
Туғилган ерига учаётир?!

2

Ойдин саҳар.
Чуғур-чуғур этади кушлар.
Ёруғликдан бошқа
Тағин нима исташар улар?
Яна нимани?

3

Осмон йиғиб олди олтин сочларин.
Қаёққадир учиб кетди куш,
Силкиб қолди дарахт қўлларин.

4

Бунчалар нотинчсан, эй куш,
Чайир қанотларинг ўзингники-ку?!
Нечун юрагингда яшайди кўркув?

Зангор хўрсиник

* * *

1

Қушчанинг хўрсиниғи
Юрагимга урилди бўрондай,
Бағримда нимадир ситилиб кетди.

2

Занжирланган кучукча
Хурди аччик,
Овози ҳавога кетди сочилиб.

3

Аждар борми ичимда,
Ҳаприқиб ютмоқдаман, тавба,
Тирик дунёни?

4

Рухимда сокин хайқирик,
Эшитиб ҳам
Эшитмаяпман.

5

Ойдан сени яширдим,
Кундан сени яширдим,
Қайда колдинг, эй Ўзим?

Турсун Али

•

*Сокин
хайқириқ*

* * *

1

Қайдасан?
Чақираман.
Сен келмасдан хали
Сени кучар нигоҳим.

2

Сенга қарайман, Ой,
Шундок қаршимдасан-ку,
Сени соғинаман, барибир.

3

Деразамга
Қушчадай ўзин урар
Олис Муҳаббатнинг кўз ёшлари.

ЧИЛЛА

Ёзнинг қайноқ кунларида мен сени йўқотдим. Қуёшга қарайману ёнаётган кун қаршисида жунжикиб кетаман. Қуёшга қарайман кўзларим косаси лиммо-лим тўла илтижо ила. Қуёш эса ёпмоқда оқ аланга сочиб дунёга. Руҳим кенгликларига эса қор ёғмоқда. Бунча совуқ бўлмаса кунлар?..

Зангор хўрсиник

* * *

Уйимдан олисдаман.

Ватанимнинг зангор гўшасида. Бунда дарахт-лар зангори.

Майсалар зангори.

Гуллар-да зангори.

Хаволар зангори. Оламан зангори нафас.

Сокинлик кўли. Овозим титрамоқда. Унда рухим чўмилгай қалқиб.

Офтоб нуридай кун ҳам узун. Тун ундан-да узун.

Кўзим дарвозасин очар ҳовлимдаги атиргул. Кирар кўзим уйига кулчадай ҳовлим. Шовқин солар қушчаларим. Китобларим мунгли. Хон-тахта узра қоғозларим қоп-қора.

Етимдай мунғайган ўриндигим. Тагин алла-нималар.

Тогдек улуғвор хаёл дунёси.

Ўзга ватанда ватан ўхшашин топмаган Шох Бобур бўзлагай.

Рухим қушин ғариб шоир Фурқатнинг со-финч сатрлари яралайди оғир.

Яна ватандан узилган сувайдоси очик не-не шоирлар кичқирар сассиз.

Уйдан олисдаман.

Ватанимнинг зангор гўшасида уйни сорин-моқдаман.

Онам қабри бошида, отам дафн маросимида бўлмаган зангор хўрсиник тирнар вужуд-вужу-димни қаттиқ.

Турсун Али

*Сокин
хайқирик*

НАКУРТ* ДА УЧ КЕЧА-КУНДУЗ

1

Тоғ қишлоғи.
Бораман дадил ҳам шодон.
Тош уйлар,
Харсанг деворлар,
Ғалати саслар.
Итлар хурар бегонасираб,
Бури эмасман-ку?

2

Тоғ кечаси.
Накадар гўзал.
Ой ёнбошлаган чўккида
Мен ҳам тунасайдим шу кеча
Тўлин ой билан ёлғиз.

3

Тонгда,
Чўккига тикилсам,
Олқорлар турнадай қатор.
Улар орасидан топмайин сени,
Қорайган тошлардай чатнади бағрим.

4

Мастона ётибман
Яшил майсаларга
Бошимни қўйиб.

* Нурота тизма товлари бағридаги бир қишлоқ.

Зангор хўрсиник

Осмон якин,
Ўрнимдан қўзғалсам бошим тегар.
Севгилим,
Осмондай йироқдасан Сен!

5

Чўккилар ёнбағри.
Шаркираган сой
Тошларни оқизгудек ўйнар.
Менинг хаёлимни олиб кетар у
Сен томон,
Эй олисдаги кўзлари хумор.

6

Автолар бу ерда юрмас бўкириб,
Поездлар қичқириб ўтмайди сира.
Исмин билмаган қушлар сайрар ғаройиб,
Накуртсойда сувлар сакрар оҳудай.
Бу ерда хаёлга ҳеч нарса келмас,
Ўзаллик юракни чирмаган буткул.

7

Бу тоғларнинг ҳар чўққисида
Какликлар қувнаб ўйнайди.
Мен ҳам какликлардай,
Ёлдор чўккилардан сенга тикилсам,
Сулув кўринасан чунонам, Хаёт!

8

Қуёшга бош қўйган қояда бургут,
Қоядан қояга учади ўктам.

Турсун Али

Сокин хайқириқ

Парвоз этаётиб фалакда бургут
Қимир этган кумурсқани кўрармиш хатто.
Бургут тоғликларга ўхшарми?

9

Серпўстлоқ арча
Шохларин ёйиб тебранар.
Ўзак шохи кесилган,
Балки, синдирган
Йилларнинг бешафкат бўрони.
Балки, чақмоқ урган,
Балки, килич билан чопган ёв.
Бул ёлғиз арчанинг илдиэлари
Тарих бағридаги тошларни ёрар.

10

Қоялар ёнбағридаги яйловда
Тушовланмаган отлар,
Майсаларни ялар олов тиллари.
Озод тулпорлар кишнаб,
Узоқ-узоқларга тикилар.
Югурганда туёқларидан
Чақнайди чақмоқ.
Шунданми,
Бу ерларни ораламас
Кўзига қон тўлган бўрилар.

11

Накуртсой бўйлари дарахтзор.
Бағрини булбуллар айламиш маскан.

78

Зангор хўрсиник

Эх,
Булбул хониши
Накуртда туғилган
Оташин шоирни эслатди бирдан.

12

Тоғ бағридаги қабристон,
Зангори майсалар шовуллар.
Қулоқ солиб тингласам,
Қадим тили бузилмаган
Тоғликлар шевасин эслатарди у.

13

Майсаларни кучиб ётаман.
Димокқа урилиб еллар бағрида
Ифорлар кўзимда тўлганар.
Шундоқ яқинимда чечаклар иболи,
Кўнглимга солади сулув туйғулар.
Энтикиб қўл чўзсам туткич бермаслар!

14

Тоғ бўйлаб йўлимда
Жўшқин булоқларга келдим рўбарў.
Она сугин эмгандай
Симираман оппоқ сув.
Туғиламан гўё қайтадан.
Энди
Тоғ фарзандиман.
Шунда билдим:
Булоқлар — она тоғлар кўкраги!

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

15

Тоғ қўйнида уч кеча бўлдим.
Ёстикдошим бўлди
Яшил гиёҳларнинг ифори.
Ҳамроҳимга айланди фақат
Бағирлари гуллаган тошлар.

16

Сўқмоқ
Бешбармоқота чўққилари сари
Элтади мени.
Ҳориб,
Толиб,
Ютоқиб сув ичган йўлчидай,
Кўзимга суртаман буюк чўққилар гардин.

17

Бешбармоқота зирвалари,
Бешта бармоқ туради мағрур,
Накуртликлар қоматидай
Ич-ичидан ёғилиб ғурур.

18

Бешбармоқота қояларин пойида
Майсаларга кўмилиб,
Хўп ўйладим мен сени, Ватан!
Қучоғинг бунчалар гўзал,
Ўлиб ҳам
Тирилиш мумкин бемалол!

Зангор хўрсиник

СОКИН ХАЙҚИРИҚ

1

Чумоли,
Эрта-ю кеч тинмайсан,
Курур тинканг.
Бирок, ҳеч вақо топмайсан,
Бўм-бўш қўлларинг.

2

Мени англамадинг.
Мен ҳам.
Қонли тупугимни
Тупурдим сенга,
Ҳой, йўрғадек ўтаётган Вақт!

3

Қўзимнинг юртида сувратлар,
Улар яшаётир
Боқий дунёда.
Оҳ, ғамгин уммонга
Шўнғир юрагим.

4

Бунча куттирасан,
Ҳой, сувга шўнғиган одам?
Сен бормисан,
Ёхуд
Мен йўқманми?

Турсун Али

Сокин хайкирик

* * *

1

Қутичага яширинган жоду,
Ёлғон,
Ўтирик сўзларинг ила
Бунча сеҳрлайсан?
Вох,
Қафасдаги маймундай
Шармандасан-ку
Ёнаётган дунёга?

2

Топдим,
Пешанамда гуллар бахт,
Қўксимда
Илдиз отар муҳаббат.
Йўкотдим,
Сени, эй, пешанамга сиғмаган бахт!

3

Умид капалаги кўнглимдан учди,
Билмадим,
Қайга ҳам қўнар у?
Балки, гул япировига,
Балки, қўнар
Тили узун оловга, ёху!

4

Кетиб бораяпман,
Ортимдан янграб қадамларимдай
Сокин хайкиригим.
Нахот,
Ўзимдан қочиб кетаяпман?

Бул кандайин наво?...

Турсун Али

Сокин
хайқирик

ҚОР ОРТИДАГИ СЕВГИМ

Муסיқа янглиғ ёғар қор,
Хаёлимни олиб кетар у.
Кўнглим идишида неки бор
Қор каби ёғилар,
Фаройиб ёғилар туйғу.

Қора қиш.
Ёлғизман.
Сиқилар юрак.
Кўрмокни истайман кимнидир.
Ким у?
Билмайман.

Юрагимда оппоқ туйғулар,
Бормокдаман қор оғушида
Сирпаниб,
Тойиб.
Омонмисан,
Хой, қор ортидаги одам?

Йўлимда қор яхлаган,
Тойиниб етаман қошинга.
Келдингми, демайсан.
Нахот,
Сен ҳам қорга айландинг, севгилим?

*Бул
қандайин наво?...
•*

АЧЧИҚ ҚОР ОҒУШИДА

1

Дўрмон.
Қор қовурғасин қарсиллатиб
Дарахтзор оралаб кезаман.
Кеча шовуллаган
Хазон япроқлар қор остида.
Ёд этиб уларни
Бормоқдаман зангори кунлар оғушида.

2

Кимнидир соғинган
Юрагим каби
Бунда қиш ҳувиллаб
Яшайди маҳзун.

3

Тағин ёғмоқда
Аччиқ қор.
Қор қўйнида ёлғиз
Аёзни ютаман бедор.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

КУНДУЗ

Кундуз.
Қор.
Дарахтзор.
Чинор гичирлайди,
Қарғалар қағиллар.

Оппок қорга кўмилган кундуз,
Бироқ у тун каби қоронғу.
Дон излайди шўрлик мусича.

Пешанамни уриб олдим
Қиличдай ялтироқ дарахтга.
Кўзларимдан ёғилди қорлар.

Хамма нарса яхлаган,
Овозлар музлаган ҳатто.
Муз қўлимни чўзаман мен ҳам.

Совумокда тобора ҳаво,
Ичимга ёғмокда қор,
Бул қандайин наво?

Жунжикиб бораяпман тобора,
Ўчоқ бошидаги одам,
Ёнбошингдан жой бер менга ҳам!

Бул қандайин наво?...

•

* * *

1

Ҳамон ухляпман,
Ухлаётган одамни
Уйғотади фақат шоирлар.

2

Қорли сўқмоқ.
Оҳ, нақадар оғир
Бировнинг изидан юрмоқ!

3

Саҳарда қайта тирилдим.
Йўл кўрсат,
Бор бўлсанг, хой, тирик одам!

4

Сенсиз кирдир оқ кунларим,
Сенсиз қорадир ойдин тунларим.
Сенсиз дунё эмас ёруғ дунё ҳам!

5

Тақиллатар эшикни шамол.
Нимагадир орзиқиб кетди
Ошиқ ўжар юрагим.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

ОЗОДЛИК СИЙРАТИ

1

Озодман!
Озоддир Ватаним!
Занжирланган руҳиятим кишанлари
Парчаланар қачон?
Қачон
Эркин рух еллари
Кўкрагимни айлайди макон?
Қачон?
Тангрим,
Руҳиятим озод бўлган он
Мен ҳам озодман!

2

Озодлик!
Гарчи озодман,
Аммо
Эрурман кул
Ўзимга ўзим!

3

Озодлик!
Метин панжаларим билан
Бўғаяпман ўзимни ўзим.
Сўйилганидай оққуш
Қон тиркирар бўғзимдан.

4

Озодмиз,
Бошимизда ҳилпирар ўз туғимиз.
Бормоқдамиз
Кеча ҳам,
Бугун ҳам ой шуъласида жим.

Бул қандайин наво?...

5

Тонг оғушида
Бундан-да ок,
Бундан-да фарахбахш
Тонгни соғинаяпман,
Тонгга ўхшамаган Тонгни!

6

Озодлик кўрпасида
Аёл ухлар яланғоч,
Кўзларида,
Юзларида,
Сочларида ухлар тун.
Тонгга юзин ўгириб олган!

7

Озод қушим,
Мунча жовдирайсан?
Мунғаясан нечун?
Ҳарқалай,
Юпун эмассан-ку?

8

Озодлик — Севгилим,
Сен сўнмас Ҳилолимсан.
Ишснаман,
Эрта кучоғингда туғилар
Юлдуздек ярқироқ кунларим.

Турсун Али

*Сокин
хайқирик*

* * *

Оқшом.
Оғир арава тортаётган от каби
Оёғимни судраб келаман уйга.

Кўмилади кўрпага таним,
Рухим кезар
Тун ичра бедор.

МАНГУЛИК

Муסיқани синдириб кўйма,
Ҳализамон керак бўлади!
Майли,
Синдир мусиқани,
Тирилар у қайтадан!

* * *

Йўл олис.
Автода ёнма-ён ўтирсак-да,
Орамиз йўлдан-да олис.

Бул қандайин наво?...

• • •

1

Тунда кимдир кичкирди,
Шамолга боғланди товуш.
Тонгда қулоғимга тегди шум хабар.

2

Қумурсқадай кичрайиб бормокда одам.
О, унинг сояси
Йириклашиб бормокда қоялардан ҳам.

3

Мен севган аёл овози
Бу ерда
Эшитилаётир Ойдан.

4

Уйимга бордим мен.
Борганим йўқ.
Қўлингизни тутинг, оккуш булутлар!

Турсун Али

Сокин хайқириқ

* * *

Қушлар каби менда қанот бўлса,
Учсам олис-олисларга.
Соғиниб яшасам
Юртимнинг ҳар гиёҳ,
Дарахтини ҳам.

* * *

Ой қарияпти.
Ер-да қариди.
Қариб бораёпти дунё.
Дарвоқе,
Тушун-да,
Сенга нимадир дегим келаяпти!

* * *

Чархланган пичокка ўхшайди йўлим,
Тиф устида бораман дорбоз мисоли.
Сенга узатурман лангарчўп қўлим,
Қарши олгин мени, буюк иқболим!

* * *

1

Замона шу кадар гўзал,
Ҳайқираман тўлиб.

2

Оч бўрига дуч келдим ногоҳ,
Ортга қайтиб бўлмайди энди!

*Бул
қандайин наво?...*

•

3

Қаршимда йўллар кўп,
Қай биридан юришни билмайман.

4

Вақт зик,
Оғзимдагини чайнолмасман бемалол!

5

Ҳарқалай, ҳайкалтарош вақтдан эмас,
Ҳайкалин ясайди тошдан!

6

Ўзини ўлдирди У.
Унинг учун гўзал эди Мудҳиш ўлим.

7

Кўзларимдан ўрмалар Вақт.

8

Бешафқат Вақт исканжасида
Кичрайиб боряпман тобора.

9

Елкамдан ўтади тирноғин қадаб
Қабристонга узанган баҳайбат Йўл.

10

Кундузи Кундузни излайман
Қора кўзларим юртидан.

Турсун Али

Сокин хайқирик

11

Хаёлим гохида шу қадар мудҳиш,
Сира ҳам измига бўйсунмасман!

12

Осмон чанг нақадар! Қандоқ яшаяпсан,
Вой, менинг бечора қушчам?

13

Бу жаҳон кўрпаси шунчалик кир-чир,
Бағрида ухлайман босриқиб мен ҳам.

14

Бошимни тошларга урдим, синмади,
Кўксимни ханжарга тутдим, кесмади.
Битта сўзинг сенинг ўлдирди мени!

15

Тунда ғаройиб товушдан уйғониб кетдим.
Қарасам, боладай чинқириб кетиб борадир
Сочлари оқарган Умрим!

16

Сени узоқ куттирдим,
Изтироб йўргаклаган кўзинг ўнгида
Ўлдирдим ўзимни ўзим.

Найбoм
Joзyгa

Турсун Али

*Сокин
хайқирик*

МАЙМУН

Қафас ичра маймун,
Жилмаяди гоҳ,
Гоҳ иржаяди,
Тиржайтиради куйган калла каби
Тишларин.
Илондай тўлғанар гоҳи,
Неки улоқтирса болалар
Илиб олар бир зумда чаққон.
Тагин ирришлайди эчкидай,
Одамдай жилпанглайди.
Ўзича,
Ром айлагай гўё дунёни!

БЎРИ

Темир кафас.
Кўзларига қон тўлган бўри
Атрофига боқар шиддаткор.
Оғзи қон,
Тумшуғи қон.
Қизил тили билан тумшуғин
Ялайди мағрур.
Олмосдай тишларин ғижирлатар у.
Хозир,
Қовурғадай панжара букилар,
Ситилар наздида,
Тап тортмайди Бўри.
Дарвоқе, уйғокмикан унда тазарру хисси?

Ҳайвонот Ҷоғида

АЙИК

Айик ухлаб ётар пишиллаб.
Турфа шовкин-суронларга
Эриниб очади кўзларин.
Нелар кечаётир дунёда,
Иши йўқ унинг.
Неки ишда
Қилмиши йўқ унинг.
Пишиллаб ухлайди Айик,
Бу ҳолат
Иним ҳаётига ўхшайди жуда.
Ҳарнечук.
Инсон билан
Айик қисмати
Бир қадар уйқаш.

ЙЎЛБАРС

Ўх, қаршингда бир қиз, йўлбарс,
Сендан кўз узолмай тикилар.
Сенга чўзар оппоқ бармоқларин
Жилмайиб панжара ортидан.
Имо қилар,
Чақирар,
Қандайдир илинж тивлари санчилар унга.
Чўлпон кўзларида булутдек сузади армон.
У қиз
Сенинг бақувват панжаларинга
Ёхуд чайир гавданга эмас,
Йўл-йўл пўстинингга кўзларин тикиб,
Қошингдан кетолмай тентирар ғариб.

Турсун Али

Сокин хайқириқ

АРСЛОН

Хой, қафасдаги арислон,
Нега жимсан?
Борми, ўзи,
Кўксингда юрак?
Арислон уйқуни уради юввош.
Не қилсин бояқиш,
Турфа хил емишлар элтиб берсалар?

ТОВУС

Қафасда товус,
Ранг-баранг товланади патлари.
Гох ёяр,
Гох йиғар.
Мумтоз нафосатнинг қисмати
Ёй тортади менинг кўксимга!

ЖИБЛАЖИБОН

Шохдан шохга сакрайсан,
Шох ташлаб тушурсан ўйинга.
Тиним билмай сайрайсан,
Хар лаҳза тушурсан не куйга,
Қалбаки бондаги жиблажибон?

БУЛБУЛ

Нега жимсан,
Сайрамайсан жўшиб,
Сўлим бонлар эркаси булбул?
Маъюссан кўнглингда нелардир туюб,
Йўқми ёхуд бу жойларда гул?

Эски дафтардан

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

НОЗИМ ҲИКМАТ

Бир парча осмонинг бўлса.

Нозим Ҳикмат

Бир парча осмонинг бўлса,
Тикилсанг,
Нур сепар қалбингга юлдузлар,
Йўлингни ёритар Ой.
Бағринг ҳам осмондай юксалар.
Тунлар юрагинг даричасини очиб,
Ёзсанг шеър,
Оромда ўтарди тунлар ҳам.
Ватанингда ҳақиқат пешанасин силаганинг,
Кўксингдан жой берганинг учун,
Озодликнинг қуш каби эркин,
Бемалол яшашига қайғурганинг учун,
Сенга ҳеч ким зулм тошларин отмаса,
Онанг ардоғидаги каби яшасанг.
Бир кун ўлсанг,
Сени ватандошларинг,
Қариндошларинг,
Хотининг,
Ўвил-қизларинг,
Дўстларинг
Кўмсалар сўнгра.
Ўлмайсан,
Жасадинг кўмилса Ватан тупроғига!

Эски дафтардан

ШУХРАТ ХОТИРАСИГА

Дўрмон.
Боғ бўйлаб кезаман.
Қарайман.
Томи ёпилмаган
Шухрат аканинг иморати.
О, бу иморат,
Неча кунлар,
Неча тунлар
Бағри очиқ турар
яйдоқ даладай.
Бағрига қўнади қорлар.
Бағрига сингир оқ ёмғирлар.
Бунда тин олади шамоллар бирпас.
Бағрида совуқлар кетар исиниб.
Тикиламан иморатга лол.
Шухрат ака унда сочлари оппоқ,
Балки чала қолган сатрларин
битаётир?!
Энг катта асарин ёзаётир балки.
Балки,
Тўкаётир
хеч кимга айтмаган дардларин.
Балки...

Турсун Али

Сокин
хайқирик

* * *

Рухимдай қоронғу тун.
Юрагим доғлари тўкилар қоғоз узра.
Қиров оғушидаги заиф майсалар,
Қора совук чангалида атиргул,
Бошлари кесилган дарахтлар
Сиёҳ бўлиб томар сатрларимга.
Тонг-ла,
Ўқисин, дея Қуёш,
Ўқисин, дея Ёруғлик
Очик қолдираман шеър дафтаримни.
Бирок,
Шамолнинг узун қўллари
Ёпиб қўяр бағри қон сатрларимни,
Ёпиб қўяр юрагим доғларини.

* * *

Кел,
Қўлингни бергил, Ой,
Сен хонамга кирсанг,
Эҳтимол,
Тунда қолган умрим ёришар.

Сен жуда узок яшайсан,
Орамизда, ох, қанча тоғлар бор.
Барибир,
Тунлар ойдай,
Қундузлар офтобдай порлаб турасан.

Эски дафтардан

“ҚОРАКЎЗИМ” ДАН

1

Қоракўзим, сени севиб қолдимми?
Сўрайман ўзимдан ёлвориб, тониб.
Қушдайин кўлларинг тутиб олдимми?
Ишқинг оловида чарсиллаб ёниб.
Буқун қаён бошлар севги кўчаси,
Балки айрилиқдир, фироқ бешафқат!
Қора тўрин тортмай умрим кечаси,
Мени ўлдиради энди мухаббат.

2

Буқун, қоракўзим, сен-ла кўришдик,
Гўё икки қутб орасида жим.
О, гарчи ёнма-ён суҳбатлар қурдик,
Шодлик гулларига тўлмади кўнглим.
Билмам, совуқмиди сенинг сўзларинг,
Ё қалбимда ўчган мухаббат ўти.
Ёхуд мени адо қилди кўзларинг,
Бунча овир, чигал севги қисмати?!
Буқун мен сўрайман ўзимдан ўзим,
Дунёга телбадай қарайман маънос.
Нахот, адо бўлар бўшлиқда сўзим?
Сен севги ё рўё, айтгил, қоракўз?

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

“ҚАЙҒУ” ДАН

Муштдек юрагимга сиққан қушча,
Қаёққа кетдинг?
Сен,
Шу улкан,
Шу бадбахт шаҳарга
Сигмаган бўлсанг,
Наҳот?!

РУҲИЯТ МАНЗАРАЛАРИ

1

Соҳил.
Илон каби тўлганиб
Харсангларга бош уради сув.
Овози шу қадар нолон,
Менинг синиқ товушимга ўхшаб кетар у.

2

Кўнглим дунёсин кезар маломат,
Атрофимда қора тўнли сукунат.
Оҳ, қайдасан, шодлик?
Менинг овозим
Дунё қаърига сингиб кетаётир.

Эски дафтирдан

“СОҒИНЧ ТАШБИХЛАРИ” ДАН

1

Бу кеч Ой билан ёлғиз
Сенинг йўлларингга кўз тикдим.
Сен келмадинг,
Ой каби ёнди
Юрагим тун бўйи ловуллаб.

2

Шу қадар соғиндим сени!
Йиғлайин дейман-у, йиғлай олмайман!
Кулайин дейман-у, кула олмайман!
Куйлай дейман-у, куйлай олмайман,
Нима бўлди менга?
Кўксимда юрагим бормикан омон?

3

Ёлғизим,
Изларингдан шамол бўлиб елсам,
Шамол бўлиб силасам сочларинг.
Етишсам висолингга шамол бўлиб гар,
Умрим бўйи шамол бўлай, майлига!

Турсун Али

Сокин
хайкирик

“ЮРАГИМНИНГ ТОВУШИ” ДАН

Недир дегим келди сенга,
Севаман дейманми, билмайман?
Бунчалар ёкмасанг дейманми, олов?

Севгилим шу кадар бокира,
Ул тунлар
Ой япрогида ухлар маъсума.

Соғинаман сени:
Бағрида Ой қикирлаётган
Бошида офтоб чарақлаётган Аёл.

О, сочларинг ёнаётган аланга,
Чирсиллатиб ёқди-ку
Менинг юрагимни.

Тун қучоғига ташлаб кетдим сени,
Қайга кетдим, билмасман ўзим.
Сен-чи,
Қаерда қолдинг?

Сен йўксан,
Сен йўксан ёнимда!
Хавотирнинг уйида
Тунларим оқарар,
Кунларим қораяр.

Кеч оқшом оҳиста қора тўн кияр,
Анҳор бўйи совуқ, жунжикар таним.
Сени қайноқ бўсаларга кўмгим келди.
Бирок,
Тирик армонларим сувга чўкиб кетди.

Эски дафтардан

ОҚТОЙ ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Бир итим бор эди, эслайман ҳамон...
Олиб келган эди бизларга уни
Отамнинг тенгқури торлик бир чўпон —
Кўзи очилмаган кучукча эди.

Қўлларимдан овқат ерди беҳадик,
Қайга борсам елар эди ортимдан.
Бизлар бирга ўйнаб, бирга қувнардик,
Баъзан мен чопардим унинг ортидан.

Оқтой бир ит бўлди, оёғи узун,
Ёш, чайир гавдаси қувватга тўлди.
Аммо кўчамизда кимлардир у кун
Қалблари ҳасадга лиммо-лим бўлди.

Ховлимизда эркин юрар эди у,
Занжир солмас эдик сира бўйнига.
Оқтой ҳеч кимсани қопмас эди-ю,
Бирок йўлатмасди ўзгани уйга.

Бир кеча, эсимда, хурди узок,
Зириллади хатто деразалар ҳам.
Бир зум ўтмай тинди овози,
Бирок юрагимни эзиб ув тортди бирам.

Шошиб борган эдим Оқтой олдиға,
Менга боқар эди кўзлари маънос.
Тун бағрига кирди кимдир қорайиб,
Билмадим ким эди... (Билмайман хануз).

Шу кеча сўнгги бор улиди Оқтой,
Товларга термудди, кўзларида мунг.
Ё ёдига тушган у туғилган жой,
Ё бўри кўринган кўзига унинг...

Турсун Али

Сокин хайқирик

Тонгда дарак берди таниш йўловчи
Тоғ йўлида Оқтой ўлиб ётганин.
Игна қўшилган нон деди лунжида,
Ва айтди изида қонлар қотганин.

Гоҳи узун тунлар бағрим ингранар,
Кўзимга кўринар Оқтой дамо-дам.
Менинг ҳам руҳимга санчар игналар
Қора тун қаърига яширинган одам...

БОЛАЛИК ТОВУШИ

Болалигим кечган кўча ёкалаб ариқ оқади. Ариқ лаби-
да осмон билан сирлашаётгандай, сервиқор жийда тебра-
нур... Ўралар сувларни ютгани каби, жийдани йиллар
ютиб кетди. Бу кун ўша жийдадай кексайиб бормоқда
умрим дарахти. Бу узун умрим ичра ўшал жийдадай
дарахтни кўрмадим сира. Буқун тушларимга аجدодларим
эккан ўша жийда киради. О, бунчалар яқин, бунчалар
ойдин болалигим ўлкасидаги жийда.

1

Бу кун хаёлимнинг ям-яшил диёрида
Қуёшни опичлаб келаман дея
Уфқ сари қанот килиб қўлларин,
Чангитиб тупроқли кўчани
Ялангоёқ чопаетир болалигим.

2

Тунлари қулоғим остида
Хайкириб уйғотар уйқудан,
Болалигимнинг безавол товуши.

Эски дафтардан

3

Тушимда бир қушчани кўрдим
Шовуллаган терак шохида
Ўйнар эди озод ва эркин.
Саҳар пайти ёдимга тушди
Олис болалигим, Қува боғлари.

ҚУШЧАНИНГ САСЛАРИ

1

Қариган дарахт елкасида
Ўлтирар парихон қушча.
Шундоқ нарида эса,
Чорлаб туради уни —
Гуркираган дарахт.

2

Куз кечаси.
Мени уйғотиб юборди.
Деразам ортидаги
Ёлғиз дарахтнинг
Синиқ товуши.

3

Шундоқ ёнгинамдан
Келарди унинг нафаси.
О, қандай нафис,
Қандай хушбўй,
Қандай гўзал эди у нафас.

Турсун Али

Сокин хайқирик

4

Кундуз қуёш нуридан
Уйғонади куртак.
Тунда ой,
Юлдузларнинг харир нафасидан
Чирой олар у.

5

Оқ отнинг кўзлари маъюс,
Нимадир бўлган.
Ёхуд нимадир бўлиши мукаррар.
Ох, у сўзлана олсайди,
Қадамларидай янгроқ...

6

Йўл юраман, йўл узун,
Ҳавода тишларин қайраб,
Изғийди йиртқич совук.
Бутун борлиғимни куйдирар
Кўксимда гувиллаётган оловнинг тили.

7

Олапарнинг кўзларидан ёш оқар,
Тилига уй қурган сукунат.
Узоқларга мажолсиз боқар.
Энди узун думини
Қандай кўтарар қари гавдаси?

Эски дафтардан

8

Бу ер мунча зерикарли,
Чарчаб толди кўзларим,
Чарчади рухим оёқлари.
Кегаман энди,
Бошим окқан томонларга,
Балки сени топарман, балки...

9

Қарғалар келди,
Қанотларидан
Қор ҳиди уфурар.
Чўзиқ товушларидан
Аччиқ қор ёға бошлар.

10

Дардларимни булоққа айтсам,
У шивирлаб деди:
«Бери кел,
нечун кўрмайсан,
кўзимдан оқаётган ёшларни?..»

11

Мен қаёққа кетяпман,
Ўзим ҳам билмайман.
Атрофимда ўрмалар туман.
Алафда юрагимда
Уйғонмоқда қуёш.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

12

Жуда кеч уйғондим.
Сувга чўккан
Харсанг тош каби,
Кўзларим очик ухлабман
Елаётган вақт аравасида.

13

Қуёшга тикиламан узок,
Ойга тикиламан уйғок,
Бирок
Сенга тикилсам
Юрагимда уйғонар чақмоқ.

14

Сени кўрмаганимга,
Ох, не замонлар бўлди.
Нахот,
Энди хувуллаб колар бир умр
Дийдор йўли.

15

Жоним,
Лабларингдан симирдим
Мухаббат майин.
Ў, қандай ширин, қандай тотли,
Қалбимда барг ёзди умрим баҳори.

• • •

Аччиқ армонларни қолдириб ортида,
 Ҳам умид отлари сачратиб учқун,
 Қиш капалакларин пар қанотида
 Янги йил келмоқда,
 дўстларим, бу кун.

Офтоб ҳам сочмаган кумуш нурини
Мармардай булутлар қаъридан беун.
Бироқ кўзларимда шуъла шуури,
Янги йил келмокда,

дўстларим, бу кун.

Чароғон хаёллар қўйнига шўнғиб,
Салмоқлаб кўраман кунларим, дуркун,
Қалбим кувончларга қолар кўмилиб,
Янги йил келмоқда,
 дўстларим, бу кун.

Тирик орауларим дунёси томон
Бағримдан отилар оташин учкун.
Кўксим оқ ҳисларга тўлади бу он,
Янги йил келмоқда,
 дўстларим, бу кун.

Турсун Али

*Сокин
хайқириқ*

ТИЛАК

Ғафуржон акага

Букун, оға, эллик ёшдасиз,
Эллик ёшда бу қадим дунё!
Ёнаётган Ой эллик ёшда,
У эллик йил сочгайдир зиё.

Йўлингизни ёритган қуёш,
Букун у ҳам элликка тўлгай!
Тегрангизда дўст-ёрлар қатор,
Уларга ҳам эллик ёш бўлгай.

Букун, оға, эллик ёшдасиз,
Эллик ёшда бу қадим дунё!
Эллик ёшлик умр дарахтингиз
Завол кўрмай ўссин, илоё!

“ҲАЯЖОН СУВРАТЛАРИ” ДАН

Тонг, ҳавас қиламан сенга.
Ҳар кун қувасан Тунни
Ҳам Қуёшни келасан бошлаб.

Чўғ каби танамни қуйдирар,
Зулукдай сўради қонимни
Дилимдан қоғозга тушмаган Сўз!

Бир Сўзнинг чандиқ бадани,
Ёйдайин қомати
Ханжардай тиглади кўксимни.

Мутаржи.и
дафтаридан

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

ҚАДИМГИ ХИТОЙ ШЕЪРИЯТИ

Замонавий шеърятда “пейзаж поэзияси” ёки “табиат лирикаси” деб аталувчи тушунча Қадимги Хитойда “Тонлар ва сувлар шеърляти” ёхуд “Боғлар ва далалар шеърляти” номлари билан маълум ҳам машхур бўлган. Хитойликлар учун шеърят хамиша юрак садоси бўлиб янграмоғи зарур. Ранг-баранг гуллар очилади, шоир юрагида шеър туғилади, бироқ бу ходисалар манбаи битта: Замон ва маконда ҳамма нарса “Буюк Дао” ритмига бўйсунган ҳолда уйғун ҳаракатланади.

Табиат гўзаллигига шайдолик хитойлик учун абадий илҳом манбаидир. “Йил фасллари ортидан чопдим ва оҳ чекиб юбордим бирдан: воҳ, кетиб қолаётир! Зулматга тикилдим, табиат зулматига ва ўйлаб қолдим шунда: воҳ, бунчалар куюқ бу зулмат! Кеч кузда тўкилган япроқларига боқиб қайғурдим: Нозик куртакларни севгандим бахорда! Энди юрагимни тиглар зарб устига зарб, ҳис қила бошлайман захил совуқни”, деб ёзади милодий III асрда яшаган машхур шоир Лу Цзи.

Табиат билан мулоқот шоир юрагидаги ҳислар дарвозасини ланг очиб юборган. Шоир тоққа чиққанида фоний дунё узра кўтарилган, ўзи ўткинчи дунё ҳою хавасларидан устун эканини сезган. Ёлғиз дарахт билан яккама-якка қолиб, ўзини дарахт билан қон-қардош сезган, дарахт билан ҳамфикр ҳис этган. Ушбу хусусиятлар Қадимги Хитой шеърляти эстетик тамойилларини белгилайди. Бу шеърлятга Кўхна Дао фалсафаси сингиб кетган.

Қуйида биз таржима қилган шеърлар III—VI асрларда ва VII—X асрларда яшаган шоирлар қаламига мансуб. Умидворманки, ушбу шеърлар бугунги кун ўқувчиси учун ҳам қадрли. Чунки, замонлар ўтади, туйғу ва руҳ ҳеч қачон қаримайди.

“Хитой пейзаж шеърляти”дан танлаб олинган шеърлар таржималари ҳукмингизга ҳавола этилмоқда.

Мутаржи дафтаридин

ЛЮ ЧЖЕН

III—VI асрлар
Олти сулола даври

"Амакиваччамга бағишлайман" туркумидан

* * *

Қарағай* тебранар
Қояда ёлғиз,
Далада шамоллар эсар шитоб, тез.
Нақадар
Қаҳрли увуллар довул,
Синдирмоқчи бўлар
Қарағайни ул!
Қиш келар,
Бешафқат қиров ҳам, муз ҳам,
Қарағай барига чидайди бардам.
У писанд қилмайди аёзни нечун?
Қарағай сарв,
Кучли бўлгани учун!

* *Қарағай* — Қарағай ва сарв образи қадимги Хитой шеъриятида кўп учрайди. Ирода, руҳий барқарорлик, узоқ яшаш ва умрзоқлик рамзи ҳисобланади.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

СЕ АН

Настарин чорбоғи

Қадимги донолар
давридагидек
Бизлар ҳам
навбаҳор сайри истадик.
Қирлар, адирларга
талпинди юрак,
Бойчечак кидирдик,
лола изладик.

Дарахтлар осмонга
бўй чўзди бирга,
Яйловлар тўшалди
яланғоч ерга*.
Булутлар ўрлади
кўкка тутундек,
Пилдираб музларни
эритди жилға.

* * *

Фаровон кунларга
айлаб шукрона,
Ёнма-ён ўтирдик
жам бўлиб яна.
Осмонни тўлдириб
булутлар кўчди,
Шамол қанотлари
қайиқни кўчди.

* «Дарахтлар осмонга бўй чўзди бирга, Яйловлар тўшалди яланғоч ерга»: Ушбу сатрда ханасларига берилган, нафс ботқоғига ботган, кўнгли кир худбин кимсалар қарама-карши қўйилиб тасвирланган.

Мутаржи дафтаридан

Чорбоғда биз
шароб ичиб қувондик,
Буюк Фу Си ҳамда
мухтарам Тан[•]дек.
Дунёда ҳамманинг
қисмати бирдир —
Хох гўдак боладир,
хох қари чолдир.

ГУ КАЙЧЖИ

Йилнинг тўрт фасли

Баҳор ёмғиридан
кўл тўлди лим-лим,
Ёзнинг тоғларида
ажиб сукунат.
Кузги тўлин ойдан
нур ёғди сим-сим,
Қишда қарағайлар
яшнагай фақат.

* Буюк Фу Си ҳамда мухтарам Тан: *Фу Си* — афсонавий қахрамон. Хитойликларнинг аждодларига овқат пиширишни, тўр билан балиқ овлашни ўргатган, никоҳ қоидаларини, мусикий уйғунлик қонунини қапф этган. Хитой ёзувига иероглиф хатини жорий этган. *Чэн Тан* — Тан Ин династияси (милoddан аввалги 1728 — 1698 йилларда ҳукмронлик қилган) асосчиси. Афсоналарга кўра, Тан даврида мис казиб олинган ва қайта ишлов берилган.

Етти йиллик қурбончиликда Тан ўзини қурбонликка келтирмоқчи бўлган.

Турсун Али

*Сокин
хайқириқ*

СЕ ЛИНГЮН

Умрининг уфқи

Юрагимда қайғу,
уйқум келмайди.
Уйқу ҳам қуволмас
ғамимни ҳаргиз!
Ойнинг ёрдусида
қор ялтирайди,
Совуқ шамол эсар
ёввойи, ёвуз.
Вақт жуда тез ўтар —
кутмайди асло,
Умримнинг уфқиға
ботамаман аста...

БАО ЧЖАО

Қаландар Сюга жавобим

Қишлоқда гуручдан
олишар шароб.
Хризантема гулларин
кўмди қалин ўт.
Ҳарҳолда дилларда
эзгулик сероб!
Қани, хей, хўжайин,
бизларга май тут!
Нифрет қадахларга
май қуйма ҳеч ҳам:
Куз қуёши ором
бахш этар жонга.
Олтиндан ясалган
қимматбаҳо жом
Меҳр бера олмас
бадбахт инсонга.

Мутиржи дафтаридан

“Қадимга таклид” туркумидан

Қўлда сув ўтлари
сарғаймас ҳамон,
Ҳозлар учиб кетди
жанубга томон.
Кузги чирилдоқлар
музыка чалар,
Тунда сочин ёяр
ёлғиз аёллар.
Уйларига қайтган
навкарлардан мен
Сўрадим, нечуксан,
ёрижоним сен.
Узоқ чегарада
жанг кетар ҳамон,
Оғир хўрсинаман
боқиб шарқ томон.
Белимнинг боғичи
кенг бўлиб кетди,
Юзим сўлди,
ҳижрон жонимдан ўтди.
Шум толеим бунча
аччиқ ва тахир,
Тун чўзилган сайин
ўртанар бағир.
Сандиқчамда кўзгум
чанг босиб қолди,
Цин* узра тортанак
ошиён солди.

* Цин — қонунсимон қадимий музыка асбоби. Одатда беш ёки етти торли бўлиб, торларини тепага қаратиб, тиззага қўйиб чалинган. Қадимда ва ўрта асрларда ушбу чолғу Хитойда жуда оммавий бўлган. Бу чолғуни кўпинча аёллар чалган.

Турсун Али

Сокин
хайқириқ

* * *

Хон мулкида ажойиб
тоғлар тизмаси бордир.
Чўккиларнинг бошлари
кўкка етган, сервиқор.
Куёшга терс қоялар
саратонда ҳам қордир,
Гулшан водийлар хусни
кузда ҳам мисли баҳор.
Тонгда кўрдим булутлар
чўккилар аро парку,
Тун-кечалар тинмайди
маймунлар қичқириғи.
Йўл азобин чекапман
ўртар мени ғам-қайғу,
Юрагимда жарохат,
бедаво дард оғриғи.
Шийпончада май бериб,
меҳмон қилсинлар мани,
Висолингни соғинсам
май ичаман атайин.
Иродамиз тош каби
қаттиқ бўлсайди қани,
Феълимиз ипак мисол
бўлсайди юмшоқ, майин.

Мутаржи дафтаридан

ЛУ КАЙ

Е Фанга тухфа этилган шеър

Почтачига тутқазаман
гуллаган буток —
Олисдаги дўстимга бу
бўлсин хушхабар.
У Цзяннан* совуғига
кўниккан, бироқ
Гуллаган буток унга
келтиргай баҳор.

ШЭН ЮЭ

Балиқ ови

Гул ортилган қайиқда
Гулдек жонон икковлон,
Олисга сузиб кетдик,
Дарё тўлкини — илон...
Нилуфар илдизига
Қармоқ илиниб қолди,
Ёввойи ўрдақларни
Биз чўчитиб юбордик.
Оҳиста қош қорайди,
Қучди мени жонона —
Икков муродга етдик
Балиқ ови баҳона.

* Цзяннан — кенг маънода Янцзи дарёсидан бошлаб жанубга ястанган вилоят. Шеър матнидан келиб чиққан мазмунга қараганда, шоирнинг олисдаги дўсти Е Фан ўша пайтда қайсидир шимолий ўлкада бўлган. Она юртининг гуллаган бутоғи унга баҳор элтади ва ватанини эслатади.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

ҚЎШНИ ҚИЗНИ ЎЙЛАЙМАН,
АММО У КЕЛМАЙДИ

Оқшом чўқди,
ой қалқиб кетди,
Пайхон килди
гулларни шамол.
Ҳажр азоби
жонимдан ўтди,
У киз энди
келмас, эҳтимол...
Келмаслигин
биламан, аммо —
Кулгим келиб,
йиғлайман, оббо...

КУН ЧЖИГУЙ

Ҳаёт

Тик қоя юксалган
осмонга қадар,
Қуёш нурын тўсар
қалин ўрмонзор.
Чўққилар бағрига
келмайди кўклам,
Тоғ бошидан
корлар кетмас ёзда ҳам.

Аутаржи и дафтаридин

СЕ ТЯО

Шахзода саёҳати

Яйловлар ям-яшил
ипак кийдилар,
Дарахтлар шохига
қизил гул тақди.
“Нега келмадинг?” деб
ёримга айтманг,
У келгунча бовнинг
зийнати қолмас.

ХЕ СЮН

Бовда

Дарвозалар қундек
қанот қоқди,
Тинимсиз ғийқиллаб
қуйлар даричалар.
Тошйўлда тақиллар
нозик бошмоқлар,
Бамбукзорда яшнар
ипак либослар.

Турсун Али

Сокин
хайқирик

БАҲОР ШАМОЛИНИ КУЙЛАЙМАН

Уни ҳамма эшитар,
аммо ҳеч ким кўрмайди,
Баъзида оч йиртқичдир,
баъзан ипақдек майин.
Баъзан ойнага бокиб,
упа сепар юзига,
Фунча лабидан ўлиб
таркатади хуш бўйин.

VII—X аср шеърятидан
Тан сулоласи даври

ВЭЙ ИНУ

* * *

Сомон йўли,
Сомон йўли
Ёришмасдан аввал оппоқ тонг
Нур ёрдириб турар
Кузги шаҳарга.

Ёлғизоёқ йўлдан тоққа чиқаман
Ва кўкка боқаман
Сенинг висолингнинг орзуси ила.
Тақозоси билан икки тарафга
Ажратиб юборди
Бизларни тақдир.

Бизларни ажратди,
Бизни ажратди...
Сомон йўли порлаб
турар осмонда
Аммо икковимиз
учрашар йўл йўқ!

«Сокин хайқирик» жаранги

“СОКИН ХАЙҚИРИҚ” ЖАРАНГИ

Адабиёт майдонида юрган ижодкор ёзгани кўпчилик томонидан эътироф этилишини, китобхонлар кўнглини ром қилишини истайди. Бунга эса биргина хоҳиш-истакнинг ўзи билан эришиш мумкин эмас.

Кўнгилларга йўл топишнинг икки шарти бор: Истеъдод ва Самимийлик. Ҳеч нарса истеъдодчалик сўзга сеҳр, куч, мусиқа бағишлай олмайди, ҳеч нарса самимиятчалик одамни ўзига ром эта билмайди. Турсун Али қаламидан йўғрилган, ҳозир ўкиб чикканингиз “Сокин хайқирик” тўплами ана шу икки шартга жавоб бера олади.

Китобни ёпиб қўйишингиз билан мутолаа тугамаганлигини, энди бошланаётганини сезиб қоласиз, бир неча кун сеҳридан қутула олмайсиз, сатрлар хаёлингизда чарх уради, қалбингизда ажиб бир кўтаринкилик туясиз:

*Деразам қанотин ёзиб қўйдим,
Ҳиди кирсин дея
Гилос гулларин*

сатрларини ўқиётиб димоғингизга гуллаган гилос дарах-тининг тар, нафис бўйи ургандек бўлади, бошингиз енгил айланиб кетади: Кўклам! Дераза тавақалари шоир наздида қанотларини ёзиб, учишга шай турган қуш. Учинга эмас, йўқ, баҳорни қаршилашга, уйғонаётган табиат гўзалликларини бағрига босишга интиқ қуш...

*Қучоғинг бунчалар гўзал,
Ўлиб ҳам
Тирилиш мумкин бемалол.*

Фақат тушунилган, хис қилинган дамдагина асл нарсанинг гўзаллиги намоён бўлади. Англанилмаган гўзаллик қийматсиз сармоядир. Қучоқ асли унчалар гўзал

Турсун Али

Сокин хайқирик

бўлмаслиги, бошқа одамда бундай туйғуларни уйғотмаслиги мумкин. Шоирнинг гўзалликни ҳис қилиш, хайратланиш, эътироф этиш туйғуси шу қадар юксак ва ўткирки, муаллифни ўлдириб тирилтираётир.

*Олдимда тўлиқиб гуллар кунларим,
Барг ёзар сомондай сариқ боғларим.
Фараҳбахш бўлар қора тунларим,
Ёришиб кетгуси кўнгил чирогим.*

Кунлар гуллаши ифодасининг ўзи ғалати. Гуллаш жарёни тўлиқ кечиши эса шеърхонни ўйлантириб қўяди. “Тўлиқиб” тўлиб-тошиб дегани. Баҳор пайтида мевали дарахтлар гуллашини кўз олдингизга келтининг: кўпчиб турган булутга, улкан гулдастага ўхшайди. Атроф фақат гуллардан иборатдай туюлади. Шоирнинг мудроқ аралаш ўтаётган кунлари бир сабаб билан кескин ўзгарди, унга оппоқ ранг, тоза туйғу, баҳор нафаси, жонланиш кирди. “Олдимда” сўзи ҳам ёруғ келажакка ишончини, ҳам шоир ўз ҳаётини четдан туриб кузатаётганлигини билдиради. “Қора тун” эса шеърятда кўпроқ ғам-қайғу белгиси сифатида қўлланади. Келажак ўша яхши кунлар, ҳатто қора тунларни ҳам қувончга тўлдириб юборади.

Турсун Али ижодида Инсон ва Табиат бир-бирига бириккан ҳолда келади, Табиат Инсон тасвирини яратишга хизмат қилади. “Кекса тут шохларига ўхшаган қўллари-ла” дейди шоир “Шўрлик энам” шеърисида. Кўз олдингизда дарҳол йиллар ўз муҳрини босган тарам-тарам чизиқли меҳнаткаш қўллар гавдаланади. Ундаги қадоклар, бўртиб турган томирлар хунук кўринмайди, аксинча, кўнгилда унга нисбатан илиқлик пайдо бўлади. Чунки “кекса тут шохи”га ўхшаган қўлларда меҳр бор. Букик гавдали, қотма, аммо чайир, ҳамини қуймаланиб юрадиган кекса Кайвони ва баргсиз, мевасиз қурушқоқ

«Сокин хайкирин» жапанги

шохларини осмонга чўзиб турган, ўзи эса тобора ер ба-
ғирлаб бораётган Тут дарахти...

Кўпчилик ижодкорлар бир умр болалигини сатрлар-
га тизади, шеърга солади. Шоирнинг чин табиати эса,
аслида, болаликдан маҳрум бўлади. Хаёлчан, ҳассос, таъ-
сирчан бола вақтини тенгқурлари билан, аммо улардан
бошқача ўтказади. Шунданми, унинг дўстлари шилдираб
окаётган ариқ, барра майса, қўшқулоқ ялпиз, оёққа бо-
тадиган, аммо кузатганда бетакрорлиги намоён бўлади-
ган чағир тошлар... Бола сув бўйида ўсиб ётган мажнун-
толга суянганча хаёл суради. Мажнун новдалари енгил
шамолда юзларини сийпалайди, яшил барглари димоғи-
ни қитиклайди, улардан чиққан шовур шивирга ўхшаб
кетади. Сирлашаётган одамнинг овози, атрофида ҳеч
ким бўлмаса-да, пасайиб, шивирлашга айланиб кетади.
Мажнунтол ҳам шоир билан шивирлаб сирлашади, сир-
лашиб шивирлайди.

Турсун Али бутун Борлик инсонда жамлиги ва унга
хизмат қилишини англайди. Инсон ва табиат — яхлит ву-
жуд. Шоир руҳига табиат чизган манзарани бузмаган ҳолда
сўзга кўчиради, тасвир чизади, ранг беради. Айтмоқчи
бўлган нарсасини ўқувчи кўз ўнгига келтириб қўяди:

*У арғимчоқ учаётир қанотлари кесилган қушдай
талпина-талпина...*

Арғимчоқ учганмисиз ё арғимчоқ учаётган одамни
кузатганмисиз ҳеч? Қўллари билан арқонни чангаллаб
олган ва тиззаларини букиб гавдасини олдинга ташла-
ганча арғимчоқни ҳаракатга келтираётган бола, дарха-
қиқат, учишга интилаётган полапонни эслатади. Қўллар-
нинг бутун узунлиги эмас, тирсакдан букилганча ар-
қонни ушлаб туриши эса кесилган қанотларга ўхшай-
ди.

Турсун Али

Сокин хайқирик

Таникли адабиётшунос Эспен Ховардсхолм: “Поэзия вокеликка тақлид қилиш эмас ёки вокеликнинг тафсири ҳам эмас, поэзия ўз-ўзича вокеликдир, вокелик бўлганда ҳам амалдаги вокеликдан ортиқроқ даражадаги вокеликдир... Яхши асар китобхон шуурида портлайдиган бир бўлак сиқик вокеликдир”, деган экан. Турсун Али шеърлари ҳам ҳаётнинг акси эмас, ҳар бири алоҳида вокелик, ўзига хос ҳаётнинг ўзидир:

*Мен
энди яшайман:
юрагимда — яра,
бошларимда — қиров,
кўзларимда — тун...*

Юрак яра — қон (қизил ранг), бошлар қиров — соч оқарган (оқ ранг), кўзларда тун — қорачик (қора ранг). Кўзлардаги тун ҳам ва уйқусизликни билдиради: бутун кунни юракдаги оғриқ билан ўтказган шоир тунни ҳам бедор ўтказишга маҳкум, шу боис тун атрофда, табиатда эмас, унинг кўзларида. Улардан ёруғ кун, ёрқин ранглар, чараклаган қуёш акс этмайди. Атроф ҳам худди шоир кўзи ва кўнгли каби қоронғуликдан иборат. Юракдаги яра нимадан бўлиши мумкин? Балки жавобсиз мухаббат, балки алданиш, балки хиёнат туфайлидир... Умрнинг гул даври ўтган, сочларга оқ оралаган, э бор-е, деб қўл силтайдиган, ҳаётдан қўл ювиб, қўлтиққа урадиган пайтда шоир ички қайсарлик билан “Мен энди яшайман” дейди. Унинг учун юракда ярасиз, дардсиз яшаш ҳаёт эмас. Дарднинг борлиги, одамларни ҳис этиш олам манзарасини ўзгартиради — мудроқ кўнғил жонланади.

Турсун Али шеърлари ҳар сафар ўқилганда ўзгача таассурот уйғотади. Зотан, уларда тасвирланган кайфият

«Соғин хайкири» жафони

жонли, барчамизга таниш. Бошингиздан кечган ходисани ҳар сафар янги тафсилотлари билан эслаганингиз ва таъсирланганингиз каби уларни ҳам янги ташналик билан ўқийсиз, қайтадан таъсирланасиз:

*Шу қадар соғиндим сени!
Йиғлайин дейман-у, йиғлай олмайман...
Кулайин дейман-у,
Кула олмайман...*

Соғинч ҳаммамизга хос, биров аччиқ, биров ширин туйғу. Унинг таркиби ноаниқ: ўрташлари, қондириш кийинлиги билан аччиқ, масъудлиги билан ширин. Шоир ҳам соғинди. Кимни ё нимани эмас, айнан туйғуни соғинди. Фироқ ёки висол қалбида уйғотган ҳисларни, кўнглини жунбушга келтирган кечинмаларни яна туйғиси келди. Йиғлаши керак эди, аммо бу фироқ унга унутилмас лаҳзаларни, гўзал сатрларни инъом айлади. Кулиши, қувониши лозим эди, висол яқин, лекин у ҳолда кўнгилда дард қолмайди. Шоирлик эса дарддан сув ичади.

Турсун Али барча қўллайдиган оддий сўзлар замирига ўзгача жозиба, сеҳрли қудрат, ёқимли оҳанг жо этишига уринади. Шеърдаги ҳар бир сўз изтироб меваси бўлиши, кўнглида кечаётган кечинмани имкон қадар аниқроқ ифодалаши учун шоир сўз устида қаттиқ ишлайди:

*Бувдойдай янчилган юрагидан
сўз чиқар ундай эланиб-эланиб.*

Бувдой ун ҳолига келиши учун тегирмон тошлари орасида эзиб-янчилади. Ун кепак, тош каби ортиқча нарсалардан тозалаш мақсадида эланади. Бувдой ун бўлгунча қанча азобланса, шоир ҳам юракдаги ҳисларини сўзга эвиргунча шунча изтироб чекади. Нимадандир сиқилаёт-

Турсун Али

Сокин хайқирик

ган юрагини шоир тегирмоннинг икки тоши орасида эзилиб, унга айланаётган буғдойга ўхшатади. Шунча азоблар эвазига бўлса-да, шоир сўз айтиш имконини қўлдан бой бергиси келмайди:

*Чўғ каби танамни куйдирар,
Зулукдай сўради қонимни
Дилимдан қогозга тушмаган Сўз!*

Шеър битиш фақат неъмат эмас, ўзига яраша қийноқлари, оғир масъулияти бор. Уларга дош бера олган истеъдодгина шоирлик даъвосини қилишга ҳақли. Шоирлик ҳаёлига келган ҳар нарсани, дилидан ўтган барча фикрни, туйган кечинмаларни қолдирмай қогозга тушириш дегани эмас. Бажарилиши лозим бўлган талаблари мавжуд барча соҳадаги каби. Фарқи: бу талаб ва меъёрлар ҳар бир ижодкорда алоҳида бўлади. Шу меъёрларга биноан баъзи туйғулар очик тасвирланади, баъзиларига эса ишора қилинади:

*Дилимда сўзлар кўп,
айримларини
занжирлаб қўйган тил.*

Шу билан бирга, шоирнинг бу меъёрлари ўзгармас ҳам эмас. Ҳар қандай қолип, ҳатто у ўзиники бўлса ҳам, шоир руҳининг эркин парвозига ҳалақит бериши мумкин. Қолипга солинган шеър кўнгилдагидек чиқмаслиги, жозибасини йўқотиши, чин туйғунинг ёлғон ифодсига айланиши мумкин. Шоирнинг “Оху? Мен телбами? Ё... Ох, у!” сатрларида туйғу самимийлиги, атай ўйлаб ясалган жимжималар йўқлигини кўриш мумкин.

Турсун Али ташки эффектларга, фавқулодда тажрибаларга ўч эмас. У деярли барча учратган ҳолатларни

«Сокин хайкирия» жафани

этиборсизлик тангидан тозалаб кўрсата олади. Шу боис ўқувчи унинг шеърлари билан танишгач: "Ие, буни мен ҳам билардим-у, нега этибор қилмаган эканман? Шу ҳолат менинг ҳам бошимдан кечганди-ю, қандай таърифлашни билмаган эдим", дея ажабланади.

*Қор қовурғасин қарсиллатиб
барахтзор оралаб кезаман.*

Ҳамма ҳам қорли йўлдан юрган, оёқ остида қор ғирчиллаши кишига ўзгача завқ, кайфият бахш этишини ҳам билади. Қаттиқ совуқ тушиб, қор юзи музлаган кезларда унинг ғирчиллаши қовурғалар қарсиллаб синишига ўхшаши ҳеч кимнинг хаёлига келмаган. Учала сўзнинг бир хид "қ" ундоши билан бошлангани ва, айниқса, "қарсиллатиб" сўзи шеърга шиддат бағишлайди. Кейинги мисолда ҳам барча маълум қиш манзараси шоирда бошқаларникига ўхшамаган кайфият уйғотганига гувоҳ бўламиз:

*Қиш. Қорли сўқмоқ.
Оҳ, қандай оғир
Бировнинг изидан юрмоқ.*

Шиддат устунлик қилмаган бу шеърда аввал "Қиш" дея замондан, "Қорли сўқмоқ" дея макондан хабар берилади. Иккинчи мисрада норозилик сезилади: "Оҳ, қандай оғир". Учинчи мисрада эса бунинг сабаби аниқ бўлади: Қорли сўқмоқда шоирга довур юриб бўлинган ва ҳамиша ўз йўли бўлишига интиладиган одам бу ҳолдан инжийди. Аслида, қалин қорда биров солган издан юриш кўпчилик томонидан маъқул кўринади. Кўпчиликка ўхшамаган лирик қаҳрамон эса бошқача.

Турсун Али кўз билан кўриб, қўл билан тутиб бўлмай-

Турсун Али

Сокин хайкирик

диган ҳолатларни моддийлаштиришга, уларга бадий юк
ортишга уринади:

*Кўмилади кўрпага таним,
руҳим кезар
тун ичра бедор.*

Уйку — ярим ўлим, дейдилар. Шоир руҳи уйкудан,
ғафлатдан чўчийди, ундан қочади. Негаки руҳ ерга ало-
қадор эмас, у илоҳий моҳиятга эга. Ерга тегишли жисм
ором олаётган маҳалда руҳ бедор кезади. У гувоҳи
бўлган, содир этган ҳодисалар бизда туш бўлиб кўрина-
ди. Қисқагина умрнинг деярли ярми уйкуга бағишлани-
ши натижасида йиллар зумда ўтиб кетади, ёшлик кетиб,
пирлик ҳам етиб қолади.

*Тун. Фаройиб товушдан уйғониб кетдим,
қарасам, боладай чирқираб кетиб боради
сочлари оқарган умрим.*

Бу шеърда ғафлатда ўтказилган умрнинг ўзигина эмас,
ҳолати ва муносабати ҳам жонлантирилган. Бу хилдги
шеърӣ ифода ижод тажрибасида камдан-кам учрайди.
Деярли барча нарса айтилгандек, ҳамма кашфиётлар
килиб бўлингандек туюлган шеърӣда астойдил излан-
ган одам, барибир, қошифлик имконини топар экан.

Турсун Али табиат ёрдамида руҳ манзараларини чиз-
ганидай, кайфият ёрдамида табиат манзараларини ҳам
яратади.

*Ойдин...
Чайқалар кўл.
Балогат
чўмилар
сочларин ёйиб.*

«Сокин хайкирик» жаранги

Тасвир ўзбек қизи ҳақида эканлиги ва тасвирчининг ҳам ўзбеклиги дарҳол англашилади. Бўй етган ўзбек қизлари кундузи кўл ёки сой каби гавжум жойларда чўмилмайди, ҳамма уй-уйига кириб кетишини кутиб, қоронғида, хилват жойда сувга тушишади. “Ойдин” — тўлин ой ҳамма ёқни сутдай ёритиб турибди, атроф тинч, бутун борлиқ уйқуда. Фақат оғушидаги гўзалликка тоқат қила олмай жунбушга келган кўлгина ғалаён қилади, “чайқалади”. Чайқалган сув ой аксини парчалаб ташлади, қизнинг ёйилган сочлари уларни ўз домида тутиб, йўқолиб кетишдан асраб турибди.

Турсун Алининг ушбу китобга кирган шеърларида ранг алоҳида бадиий вазифани бажаради дейиш мумкин. Айрим шеърларда у ёки бу ранг алоҳида тимсол даражасига кўтарилади. Баъзиларида эса, алоҳида тимсолга айланмаса-да, бутун асар руҳини белгилайди.

*Оловдай яшнасин, дея анорзор,
Қақшаган шохларга илиб қўйдим мен
Қалбим синиқларин — қип-қизил...*

Анор гуллари — изтиробдан парчаланган юракнинг кип-қизил лахталарини эслатади. Келиб чиқиши Қувадан бўлган шоир болалиги машҳур анорзорларда ўтган. Ҳаётга қараши, турмуш тарзи, тафаккур йўсуни шаклланишида уларнинг ҳам таъсири бор, албатта. Шу боис шоир озурда қалби парчаларини қақшаган анор шохларига илиб қўяди. Ҳар бир сўзнинг эстетик юк ташишига эътибор қилинг: “Қақшамок” қуримоқдир, “Қип-қизиллик” эса анор учун яшнаш белгиси. Холбуки, одамга татбиқан қизиллик қонга беланганлик, яъни ўлимни англатиши мумкин эди. Анор танасининг қуруқлиги бошқа талқинга ҳам сабаб бўлади: бутун вужуди қуриб бўлган, ҳаёт нишонаси фақат юракдагина қолган одам ва қақша-

Турсун Али

Сокин хайқирик

ган шохларида юрак парчаларидай кип-кизил гул бодраб турган анор. Шоир ҳам, балки, ҳар бир новдага юрагининг бир парчасини бериш билан уларни жонлантиришга аҳд қилгандир? Чеккан изтироби, балки, жисми маҳв этиб, қалбини қиймалаган шоир ўзининг жисми ҳам руҳида қуриб битган анор шохлари ва лахта қон мисоли гулларига мосликни кўргандир. Ўша гулларнинг мева тутиши чекилган изтиробларнинг бесамара эмаслигини билдирар? Ва ниҳоят, Юрак шаклида Анорга ўхшашлик борлиги ҳам чин.

Турсун Али шеърларини кутилмаган тасвирларга қуришга интилмайди. Шеърларида ифода этилган дард ҳам, туйғу ҳам оддий, ҳар бир ўқувчига таниш. Жўн майиший ашёларнинг оддий тасвирларидан келиб чиқадиган поэтик маъно кутилмаган ҳодисадир. Кафтларнинг сочларни силаши, бармоқларнинг тароқ бўлиб соч тараши фавқулодда ҳодиса эмас. Бу ҳолат “О, жон дея ипак бармоқларинг кезар сочим ўрмонларида” тарзида ифодааланса, таниш деталларнинг бундай нотаниш талқини ўқувчи бадиий завқини ҳам, тасвирнинг таъсир даражасини ҳам неча баравар оширади. Ёш, бақувват, қалин сочларнинг ўрмонга ўхшатилиши ипакдай майин бармоқларнинг поэтик функциясини ҳам ўзгартиради. Бундай эврилиш туфайли турли жониворлар макон тутган ўрмонда бирор ўлжа илинжи ёки шунчаки сайр иштиёқида юрган жониворлар жонига қасд қилган қудратга айланади. Балки, бармоқлар соҳибаси ўрмондай қалин соч эгаси ихтиёрини, қалбини, майлини ўзига бўйсундириб олмоқчидир. Жўнгина туюлган оддий майиший деталлар анча эркин мулоҳазаларга озиқ беради.

Шоир фикр эркинлиги, ҳаракат мустақиллиги туйғуларини кадрлайди. Бу ҳолни унинг қатор шеърларида кўриш мумкин.

«Сокин хайкирик» жаранги

*Мен сенинг ортингдан эмас,
Соям ортидан
Юрмоқдаман дадил, мардона.*

Соя ортидан юриш тескарича илгарилашга сабаб бўлади. Яъни соя ортидан юриш учун олға эмас, орқага қадам ташлаш керак. Дадил, мардона юриш сабабларига келсак, бу йўлда хато қилиш, қоқилиш деярли имконсиз, чунки у босиб ўтилган.

Сўзни аяб ишлатадиган, ўқувчини аяб ёзадиган Турсун Али ижодида қуйидаги кутилмаган сатрлар ҳам учрайдики, улар шоир истеъдодининг серкирра эканлигини билдиради:

*Кўнглимни итларга талатдим,
Қўлимни кимларга узатдим?
Тангрим,
О!
Нимани тузатдим?!*

Бугун умр нималаргадир интилиб, қандайдир мақсад йўлида жонини жабборга бериб яшаган одам бугун дахшатда: ёшлиги, куч-қуввати, орзулари, тинчлиги, кўнгил хотиржамлиги эвазига нимани қўлга киритди? Бой берган нарсаси кўпроқми ёки эришган ютуғими? Манфаат илинжида шаъни-ю инсонийлигини “итларга талатган”, тамаъ илинжида қай бир пасткашларга қўлини “узатган” киши ҳаётини тузатмоқчи бўлди. Нимани тузата олди?

Йўқотганлари ҳамон шоирни безовта қилади, кўнглида офрик уйғотади.

*Деразамга қушчадай
ўзин урар
олис муҳаббатнинг кўз ёшлари.*

Турсун Али

Сокин хайқириқ

Хали қанотлари чикмаган жиш полапон мушукларга ем бўлиши, турли фалокатларга йўлиқиши осон. Жиш-лигидаёқ нобуд бўлган олис муҳаббат ўшандай ожиз эди. У барбод бўлса ҳам, хотира — тирик. Шу боис лирик қаҳрамон ҳаёли деразасига кўзи ёшли муҳаббат ҳимоясиз полапондек ўзини уради, унутишга имкон бермайди. Шоир улкан рухий тўлғамлардан, покиза ҳиссиётлардан озиқланади, уни туйғулар, изтироблар, хаяжонлар боқадди. Буларсиз у — заиф. Шоир кўнглини шаффоф дераза каби ўраб олган ғараз, тамаъ, бефарқлик эзгулик, гўзалликни ичкарига қўймайди. Улар ҳам деразага ўзини ураётган ожиз қушча сингари ҳалокатга маҳкум бўлади.

Хар қандай ижодкорни шеър ёзишга ундаб турувчи бош омил туйғу, ўзига хос ифода усули ва оригинал тасаввурдир. Бусиз у шоир бўла олмайди. Қўлингиздаги “Сокин хайқириқ” Турсун Алининг шу хислатларга эга шоир эканлигини кўрсатиб турибди. “Хитой классик шеърияти”дан бир ҳовучгина таржималар ҳам шоир билан таржимон шахсияти муштарак дамларда дунёга келган уйғунлик меваларидир. Умидимиз шуки, шоирнинг “Сокин хайқириғи” бошқа шеърый товушлар орасида йўқолиб кетмағай.

Мухайё Йўлдошева,
филология фанлари номзоди.

Мундарижа

Хайратим кўалари

Тегирмон	4
Муштипар онам	5
Шўрлик энам	6
Севги	7
Арғимчок	8
Ўрик	9
Хайрат	10
Қўшиқ	11
Бедорлик	12

Ўтаётган кунлар

Қисмат	14
Ўтинч	15
«Қайларга қочаяпсан»	16
«Бунчалар маъсумсан»	16
Хотирот	17
Мухаммад Юсуф	18
“Чертилади ногоҳ дил деразаси”	18
Чинор	19
“Борлиққа қанотин ёзар тун қуши”	20

Баҳор чечаклари

Гуллаётган кунлар	22
“Дунё кўзларимда гуллай бошлади”	22
“Момакаймоқ, кўкларм элчиси”	23
“Қаршимда тўлғониб оқади дарё”	23
“Қувам борларин эслатсин дея”	24
“Кўзимда гўзал капалак”	24
“Шамол”	24
Гуллаётган боғ	25
Қизғалдоқзор	28
Жийдалар гуллаган кеча	30

“Зумрад адирларга кетайлик, жоним”	31
“Олмалар гуллаган боғларда”	32
Зангори тунғулар	33
«Уйғонгин»	34

Бағримда кўкарган севги

Бинафшадан-да гўзалим	36
Илоха	37
Оху	38
“Сен олислардасан”	39
Кеча	40
“Бир окшом”	41
«Биламан»	41
Гўзал аёл	42
“Қайдасан”	43
“Сен шодон”	43
“Сен шу қадар гўзалсан”	43
“Севгилим”	44
Ғаройиб туйғулар	45
Китобий ташбиҳлар	46
«Дунёга»	46

Тоққа қараб сузаётган қайиқ

Умид қайиғи	48
Инангу	49
“Аёз”	50
“Учиб кетди кўлдан ўрдаклар”	51
Умр	52
Ёз	52
Шодлик	52
Армон	53
“Шаҳар ёмғир остида”	53
Соя	54

Сарғарган фасл

Куз овози	56
Куз ранглари	59
Турнолар	61
Куз руҳияти	62

Юрагимда яшаётган қишлоқ

Толкўча	64
Болалигим ўсган уй	64
Арава	65

Она ёнрок	65
Анорзор	66
Эски мавзу	67
Болалик соринчи	68

Зангор хўрсиник

Ёлғизлик	70
“Уст-бошинг юпун”	71
“Тун кўксин ханжардай чопиб”	71
Тағин қушлар ҳақида	72
“Қушчанинг хўрсинири”	73
“Қайдасан?”	74
Чилла	74
“Уйимдан олисдаман”	75
Накуртда уч кеча-кундуз	76
Сокин хайқирик	81
«Қутичага»	82

Бул қандайин наво?

Қор ортидаги севгим	84
Аччик қор оғушида	85
Кундуз	86
“Ҳамон ухлаяпман”	87
Озодлик сийрати	88
“Оқшом”	90
Мангулик	90
“Йўл олис”	90
“Тунда кимдир кичкирди”	91
“Қушлар каби менда қанот бўлса”	92
“Замона шу қадар гўзал”	92

Ҳайвонот ботида

Маймун	96
Бўри	96
Айик	97
Йўлбарс	97
Арслон	98
Товус	98
Жиблажибон	98
Булбул	98

Эски дафтардан

Нозим Ҳикмат	100
Шухрат хотирасига	101

“Рухимдай қоронғу тун”	102
“Кел”	102
“Қоракўзим, сени севиб қолдимми?”	103
“Қайғу” дан	104
Рухият манзаралари	104
“Соғинч ташбиҳлари” дан	105
“Юрагимнинг товуши” дан	106
Оқтой ҳақида баллада	107
Болалик товуши	108
Қушчанинг саслари	109
“Аччиқ армонларни қолдириб ортда”	113
Тилак	114
“Ҳаяжон сувратлари” дан	114

Мутаржим дафтаридан

Қадимги Хитой шеърляти	116
<i>Лю Чжен.</i>	
“Қарағай тебранар”	117
<i>Се Ан.</i>	
“Қадимги донолар”	118
“Фаровон қунларга”	119
<i>Гу Кайчи.</i>	
Йилнинг тўрт фасли	119
<i>Се Лингюн.</i>	
Умрнинг уфқи	120
<i>Бао Чжао.</i>	
Қаландар Сюга жавобим	120
“Қўлда сув ўтлари”	121
“Хон мулкида ажойиб”	122
<i>Лу Кай.</i>	
Е Фанга туҳфа этилган шеър	123
<i>Шэн Юэ.</i>	
Балиқ ови	123
Қўшни қизни ўйлайман, аммо у келмайди	124
<i>Кун Чжигуй.</i>	
Ҳаёт	124
<i>Се Тяо.</i>	
Шаҳзода саёҳати	125
Хэ Сюн.	
Борда	125
Баҳор шамолини қуйлайман	
<i>Вэн Ину.</i>	
“Сомон йўли”	126
“Сокин ҳайқирик” жаранги	127

ТУРСУН АЛИ

(Ўрмонов)

СОКИН ҲАЙҚИРИҚ

Шеърлар, таржималар

Тошкент

“Шарқ” нашриёт-матбаа

акциядорлик компанияси

Бош таҳририяти

2005

Мухаррир: Б.Эшпўлатов

Мусаввир: Ю.Габзалилов

Бадий муҳаррир: Г.Шоабдурахимова

Техник муҳаррир: Л.Хижова

Саҳифаловчи: Т.Огай

Мусаххих: Ю.Бизоатова

Теришга берилди 10.10.2004. Босишга рухсат этилди 12.01.2005.
Бичими 84x108¹/₃₂. “Петербург” гарнитураси. Офсет босма. Шартли
босма табағи 7,56. Нашриёт ҳисоб табағи 7,54. Адади 2000 нусха.
Буюртма № 948. Баҳоси келишилган асосда.

**“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик
компанияси босмахонаси,
700083, Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41.**

1800-
А - 49

Али, Турсун

Сокин хайкирик: Шеърлар, таржималар. — Т.:
«Шарк», 2005. — 144 б.

ББК. 84(5У)6